
Ženski Svet

Letnik VI.

Marec 1928.

Številka 3.

VSEBINA 3. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: M. ELEONORA HUDOVERNIK. — (Marija Kmetova.) . . .	Str. 65
JUNAKINJA ZVESTOBE. — Nadaljevanje. — (Lea Faturjeva.) . . .	67
PLAMENICO V ROKAH. — Pesem. — (Ema Deisingerjeva.) . . .	71
NAD MORJEM NOČ MOLČI. — Pesem. — (Dora Grudnova.) . . .	72
PÉRGAMENTI. — Pesem. — (Jela Spiridonović-Savičeva - Karlo Kocjančič) . . .	73
POVEST O USAHLEM STUDENCU. — (Milena Mohoričeva.) . . .	77
BAJKA O LJUBEZNI. — (France Bevč.) . . .	78
DISONANCA. — Pesem. — (Igor Volk.) . . .	80
IDRIJSKO ČIPKARSTVO. — (Igor Volk.) . . .	81
PISMO S PEVSKEGA POTA. — (Pavla Lovšetova.) . . .	84
DVE PISMI. — Pesem. — (Poldi Leskovčeva.) . . .	86
V MOČNI VERI. — Pesem. — (Ema Deisingerjeva.) . . .	86
NEKAJ BESED. — (Uredništvo.) . . .	87
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Materinstvo. — Kuhinja. — Gospodinjstvo.	
12 naše skrinje. — O lepem vedenju. — Književna poročila. Str. 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96.	

ROČNO DELO.

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

„ŽENSKI SVET“

zhaja vsak mesec. — Za JUGOSLAVIJO letna naročnina: Din. 64
(s krojno prilogo); polletna: Din. 32. — Naročila in naročnino
je nasloviti

na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovška c. 20.

Uredništvo in glavna uprava:

v Trstu, ul. Torre bianca 39/I

Pošne pošiljave nasloviti na: „Ženski Svet“, Trst (Trieste), posta
centrale, Casella postale 384. - Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Trstu.

Za konsorcij odgovorna Milka Martelančeva.

Tiska tiskarna „Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco d' Assisi štey. 20

**Prosimo cenj. naročnice,
da plačajo vsaj četrlet-
no naročnino naprej!!!**

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

M. Eleonora Hudovernik.

V somrak in sijaj luči in rož lepe uršulinske cerkve v Ljubljani se že dolgo vrsto let izlivajo umetniško zbrani zvoki orgel in petja, tako da je zaslovela uršulinska cerkev po tem in zbirala in še zbira v sebi duše, ki so žejne notranjih lepot in lepot glasbe. Zakaj v gledališčih, zabavah, koncertih je hrup in zunanost; v cerkvi pa je tihi dom pogleda v dušo. Ta pogled je še bolj poglobila umetnost ženske — skladateljice, katerih baš med Slovenci nimamo.

V Radovljici na Gorenjskem je bilo, kjer se je 25. marca l. 1863. rodila Josipina Hudovernikova, s sedanjim redovniškim imenom mater Eleonora Hudovernik. Že kot otrok v najnežnejših letih ni poznala drugega veselja in zabave ko petje. Sloneč ali sedeč na oknu je prepevala domače in cerkvene pesmi, ki se jih je naučila od svoje matere, dobre cerkvene pevke iz Radovljice. Prišedši v osnovno uršulinsko šolo v Ljubljano, so vsi občudovali velik zaklad pesmi, ki jih je znala peti mala osemletna učenka. Šolala se je dalje pri uršulinkah. Dovršila je ondi učiteljišče in se ves čas učila glasbe, izprva le pri domačih učiteljicah redovnicah-uršulinkah v Ljubljani, zlasti pri

odlični pevki m. Serafini Pleničar, ki je pela nekoč celo vpricho bivše cesarice Elizabete. A ko je dovršila maturo, ji je ponudil tedanji ravnatelj dunajskega konservatorija, profesor Dumba, prosto mesto na dunajskem konservatoriju. Mlada umetnica si je bila pa že prej začrtala drugačno pot: izbrala si je samotno, težavno stezo, odločila se je za redovniški poklic in postala učiteljica-uršulinka. Kot taka je napravila pred državno izpraševalno komisijo v Ljubljani vzposobljenostni izpit za osnovne šole in za meščanske slovenske in nemške z odliko. Mimo tega, da se je bavila tudi s študijem francoskega jezika, je vendar posvetila vse svoje moči glasbi: klavirja jo je učila konservatoristinja Valentina Haringer, petja učiteljica petja Berta de Pap-Stockert, orgel pa ravnatelj ljublj. stolnega kora in

skladatelj Anton Foerster. Posebni izpit iz petja, klavirja in orgel je naredila m. Eleonora z odliko pred izpraševalno komisijo v Ljubljani. Vsa leta od mature, ko je vstopila v uršulinski red, do leta 1913 je poučevala na notranji osnovni in meščanski šoli, tudi je bila v letih od 1903 do 1923 ravnateljica notranje uršulinske šole in dve leti tudi ravnateljica uršulinskega učiteljsišča. Po 32 učnih letih se je posvetila le glasbenemu pouku na notranjih uršulinskih šolah. Že od l. 1879 je pri šolskih mašah oskrbovala orglanje, od leta 1887 in vse do danes pa vodi cerkveni kor v uršulinski cerkvi in poučuje petje in deloma tudi klavir v zavodu. V teh letih je imela tudi priliko spoznati cerkveno glasbo Italijanov v Benetkah, Padovi, Bologni, Anconi, Lorettu in nekaterih manjših krajih, in tudi glasbo Nemcev na Gorenje Avstrijskem. V cerkvi benediktincev v Kremsmünstru je igrala na velikanskih orglah, čemur se je čudil ondotni ravnatelj cerkvene glasbe, ki jih je — po lastni izjavi — on sam kot moški težko obvladal. Že zgodaj se je m. Eleonora poizkusila v kompozicijah. Ko je imela 15 let, je vglasbila po naročilu svojo prvo pesem: «Ad majorem Dei Gloriam» — V večjo čast božjo — in ta izrek sv. Ignacija je postal značilen za njeno glasbeno delovanje. Saj je večina njenih kompozicij — nad 100 pesmi — nabožne vsebine «v večjo čast božjo», poleg tega tudi domovinske in priložnostne in med njimi tudi latinska maša in Te Deum. Njena dela so izvečine namenjena samostanskemu koru in domači šoli in se odlikujejo zlasti po pestri harmoniji. Nekaj kompozicij, (da omenimo le zbirko «Osem blagrov»), je izšlo v tisku, druge so ohranjene v rokopisu v partiturah ali le v posameznih glasovih. Partituro ji nadomešča njen odlični, muzikalični spomin, običajno spremljevanje pa njena zmožnost poljubnega preludiranja in fantaziranja. Dasi je «Cerkveni Glasbenik» in bivši list «Laibacher Zeitung» večkrat pisal o cerkvenih izvajanjih, o raznih cerkvenih slavnostih in glasbenih izvajanjih v zavodu, torej o delu m. Eleonore, ki je 26. 5. pr. l. praznovala tudi 40-letnico svojega profesia in glasbenega delovanja, vendar je ta umetnica, prav zato, ker je ženska, vse premalo upoštevana v naši javnosti. Marsikak koncert odreče marsikje, da je razočarano občinstvo. V uršulinski cerkvi v Ljubljani pa so koncerti, vse lepši in globokejši ko v javnosti. Zdi se, kakor bi se zvoki orgel, na katere igra m. Eleonora, oprijemali tvojih najtišjih misli in prošenj v pogovoru z Bogom. Da si kdaj slišal to igranje pri polnočnici o Božiču! Če nikoli poprej, pa si prepričan tedaj, da je m. Eleonora velika umetnica, virtuoziinja na orgle, in da baš našo glasbeno kulturo bolje in bolj širi ko marsikaka druga, javno priznana osebnost. Njeno vsestransko in dolgoletno glasbeno delovanje je našemu narodu v čast in je v čast uršulinskemu redu, iz katerega je izšlo že toliko kulturnih delavk, in je tudi v čast vsemu ženskemu svetu. «Ad majorem Dei Gloriam» pa je tisto, kar je vodilo in vodi m. Eleonoro na vsej njeni življenjski poti, in radi česar bodi tudi ta opis njej v spomin.

Marija Kmetova.

Lea Faturjeva:

Junakinja zvestobe.MATEJ
(Nadaljevanje.)

Povest iz turških časov.

Srebrna je pokleknila pred sultano: «Da me obvaruješ sramote in me pustiš domov.»

«Domov?!» Sultana se je nasmehnila. «Takih lepotic ne puščamo s Turškega. Če misliš s sramoto glede mojega očeta, ti pa rada ustrezem. Že poskrbim, da te ne vidi Soliman nikdar. On izve lahko, da mu je poklonil Uzref lepo sužnjo, toda Alahova pota so čudna in sužnja je lahko nagloma obolela in umrla in Soliman se ne bo zanimal dalje zanjo. Ti bojeviti begi in paše bi se radi prikupili sultanu in ga privedli na Bajezidovo stran, ker ljubi Selim bolj pesem in glasbo kakor vojne pohode. Škoda res, da ni mogla moja mati uničiti še Bajezida — vsako delo se mora korenito izvršiti, če naj rodi uspeh.»

Kruto se je zarisalo okoli ustnic Solimanove hčere. Srebrna je trepetala. Toda sultana se je dotaknila z roko njene glave in rekla: «Ne boj se! Pod mojim varstvom si. Živi se tudi pri nas. Mnogo odličnih glav je bilo že pribežalo iz krščanskih razprtij k nam in mi smo jih sprejeli častno. Mi nismo tako grozni, kakor govore pri vas.»

«Naša vera,» — je začela Srebrna. Ponosno je odbila sultana: «Mi ne silimo nikogar, da pusti svoje krivoverstvo. Sultana Mara je ostala pri svoji veri, imela je svojega duhovnika in pošiljala je letni dohodek, ki ji ga je dajal Dubrovnik, za cerkev sv. Arhangelja v Jeruzalemu. Tako dobro se ji je godilo pri nas, da je nazaj prišla iz Srbije k nam. Tako bi tudi ti, ko se privadiš. Ako bi šla domov, bi te ugrabili zopet. Saj izvemo pri nas vse, kar se godi pri vas.»

Srebrna bi bila rada ugovorila, da se je zaobljubila prelepa Mara, da se ne bo nikdar več omožila, ako jo Bog reši iz harema, da je ni maral Mehamed in da ji je oslepil dva brata. Pa spomnila se je Uzrefovega svarila in krutosti, ki je bila zalila ravnokar Mirmajlin obraz. Pogledala je bistreje v oči žene, ki so gledale globoko v njene, in začutila je: ta sultana ni srečna kot ženska. Lepa ni in njen mož je bil gotovo razočaran, ko si je po poroki odgrnila obraz. Pa saj si vzame lahko še tri zakonite žene in več suženj...

Srebrna se je spomnila, kako so se smejali Tomaževemu pripovedovanju, in prišlo ji je, da bi se nasmejala iz bridkosti in prestalega strahu, nasmejala se na glas, ker bo zdaj nekak gost sultanove hčere...

13. Pesnikovo bolno srce.

Gosto mrežo oken prebadajo oči, lakomne sveta, dogodkov. Vprašujejo: Kdo je možki v belem plašču in s turbanom, ki stopa tako malomarno po haremskem dvorišču, ne da bi se ozrl navzgor? Sabljo damaščanko odkriva plašč v hoji, safijanaste čevlje in zlate ostroge, višnjevo, z zlatom

obšito obleko. Junaška je postava, a hoja lahka kakor dekliska. To ni hakim efendi, sultanov zdravnik, to ni Kizlar-aga, ki poveljuje trisotim črnim evnuhom, ki stražijo v haremu, in ni Kapu-aga, ki poveljuje trisotim belim evnuhom, ki stražijo izven harema, ni nikdo od Kapid-paš sultanovih komornikov in ni nikdo od čiglu, sultanovih pažev, ki strežejo sultanu. Poglej plemenito čelo, črno oko, vzbočen nos, mehka usta, obraz bolj ozek v bradi, ušesa kakor prilita. Rečem ti, Ibra, tega ni rodila Turkinja in zibel očetova je tekla tam daleč, kjer govorijo naš jezik, a molijo drugega boga. In kdo drugi bi smel stopiti na haremsko dvorišče, spuščati se napram sultaninim oddelkom kakor Acan-paša, prijatelj Selima, Mirmajle in Sokoloviča, ljubljenec Solimanov? Pesnik je, zato ga časti sultanov dvor, plemenit je, lep, zato gori vsako srce v haremu zanj, zato pojejo njegove pesmi in si pripovedujejo njegove priče. Sultanov hakim je bil njegov oče, v Brusi poleg sultanovih vrtov je njegov dom. Na njegov vrt meji vrt bivšega velikega vezirja Mustafa. Tam so se shajali Selim, Mirmajla in lepa Tamra. Acan je zasnubila mati Tamro, Mirmajlo je dal sultan Rustenu. Tamra je povila dečka in dekllico. Vendar jo je poslal Acan nazaj, se je ločil in je zdaj sovraštvo med njim in njegovim tastom. Ni si pa vzel Acan druge žene, niti si ne kupuje suženj — poje o ljubezni, pa ne ljubi. In Tamra se je zapriseгла, da ne bo objel njen mož nikdar brez kazni druge. Acan pa poje, hodi s Selimom po skritih kanih, pije ž njim prepovedane pijače, vino in črno kavo, ki jo je proklelo že mnogo kalifov, ker upijani kakor vino. Acan je nesrečen. Zato poje in pije. Vemo mi po haremh vse to in vse drugo. Skozi zidovje in mreže prihajajo k nam zunanji dogodki. Vse slutimo, čutimo, si sestavimo. Naj nas Kjaja še tako nadzoruje, vendar se pogovorimo in obvestimo — od harema do harema, od kioska do kioska...

Acan se je naslonil na steber dvorane, v kateri je prestala Srebrna pred par tedni toliko strahu. Zazrl se je v napis na steni, napis, ki slavi krepost mož. Senca nezadovoljnosti mu zatemni obraz: Ti, ki te ni nikdar izkušalo vino, ti govoriš lahko o kreposti... In kaj mu hoče Mirmajla? Sicer je prav, da ga je pozvala, ker ima tudi on vprašanje, zelo mučno vprašanje, ker ženska ne odpusti nikdar, če jo vprašaš po drugi ženski. Kako prav je imel prerok Mohamed, ko je rekel pred svojo smrtjo: Največje zlo, ki ga zapustim možem, so njih žene. In kako pomenljivo je povedal: Pogledal sem v pekel in sem videl, da je v njem velika večina žensk. Pogubljene so zaradi svoje nevhvaležnosti do mož, zaradi svojega jezika-nja, trme...»

Rahlo je zašumelo, zadišalo. Tak sladek vonj razširja samo Mirmajla, iz šestdesetih vrst trav ji sestavlja dvorski dišavnica njeno dišečo vodo. Prihaja kakor v lahki megli, zamišljena, trda, odločna.

Globoko se je priklonil Acan: «Ukazala si, gospa?...»

Mignila mu je: «Poglej za prestol, Acan. Ti dvorni pritlikavci se skrijejo lahko za rokavom in imajo povsod nastavljena ušesa, a ko bi ga dobila, ne bi mu treba več odpravljati tega posla. Sedi, Acan, mislim, da si želel že sam govoriti z menoj?»

Prodirno so gledale Mirmajline oči. Acan se je zmedel nekoliko: «Sem res naprošen, da poizvem, kako se godi oni sužnji kristjanki, prosil me je Omar, ki je zelo razburjen.»

«Morda tudi naš Acan?» se je nasmehnila rahlo sultana. «Lepa sužnja vam zmoti vsem glavo. Moj oče se je razburil, ko mu je povedal Uzref-paša, da mu je privedel tako in tako sužnjo. Res, moj oče pogreša modre besede moje matere. Uzref je računil čisto prav. Toda pomirila sem očeta z vestjo, da je ona lepa sužnja kraljevske krvi imela pri sebi bodalce in da si ga je vbodla v srce, ko jo je hotela odpeljati Kjaja k sultanu. «Poročena je po kristijanski šegi,» sem mu pravila, «in je raje umrla, kakor da bi prelomila svojo zvestobo. Uzrefu ne smeš kratiti priznanja...» Za Uzrefa se je iztekla stvar dobro, vrnil se je s častjo domov, v pričakovanju, da bo zahteval sultan Srebrno.» Napeto je poslušal Acan in prijel:

«Srebrna je torej živa in zdrava?»

Hudoben nasmeh je zazibal Mirmajlini ustni: «Sultana si zna napraviti prijatelje iz sovražnikov. Srebrna je v kiosku, ki je varoval že marsikoga kraljevske krvi.»

«V kiosku, kamor zapirate smrti namenjene sorodnike?» se je zdrznil Acan.

«V tistem, tam je ne bo nihče iskal.»

«In kaj nameravaš z ubogo žensko?» je vprašal boječe Acan. Zašljeni zobje sultane so se pokazali v jeznem smehu: «Zabavno je, kako trepeče moj prijatelj Acan zaradi Omarove varovanke.»

Resno je nadaljevala: «Tudi jaz potrebujem dušo, ki ji smem zaupati. Ne ugovarjaj — vem, da si vedno pripravljen za Selima in zame — so pa stvari, kjer razume žensko samo ženska — v kolikor je pač sultana drugim enaka... Ta sužnja, ki se je ubranila Uzrefovim ponudbam, ki je odbila priliko sestiti na pozlačeni in z dragulji posuti prestol Solimana Mogočnega — ker hoče ostati zvesta svojemu možu, ubogemu kristjanu v večno ogroženi cesarski deželi — ta sužnja bo tudi zvesta in odkrita prijateljica sultane, ki je zalezovana od vseh strani. Izobražena je, govori tudi jezik Nemcev, ki ga ne razumemo pri nas, razume jezik listin, in lahko mi bo raztolmačila tajna pisma Benečanov, Francozov in Nemcev, ki jih dobivamo od naših vohunov. A to še ni vse...»

Bila je zopet mala hudobija v Mirmajlinem pogledu: «Povej Omarju, da je Srebrna v varstvu sultane in da je na potu do najvišje časti. Selim bo postal sultan, Selim je lahkomišeln, njegovi dve ženi nimata vpliva nanj, treba mu je žene, kakor je bila naša mati...»

«Ali Srebrna hoče vendar ostati zvesta svojemu možu,» je ugovarjal Acan ves bled.

«To je predmet za pesnika... Srebrna se bo privadila. Sčasoma ji bo postala misel, da bi se vrnila v tisto ubožstvo, zoprna. Navzela se bo haremskega duha in laskalo ji bo odločati o usodi dežela, vtikati se v spletke...»

«Ne verujem,» je stresel Acan glavo. «Boš videl,» je odsekala sultana kratko. «Zdaj pa k tebi, Acan, kako ti je pri duši? Mislim, da si mi hotel potožiti?...»

Mehke so postale oči in beseda, Acan je vzdihnil: «Potožiti, Mirmajla! In koliko! Kako me preganja Tamra! Moja teta in drugi sorodniki so se dogovorili, da mi poiščejo nevesto, kajti pravijo: hiša nima gospodinje in otroci ne matere.» Ali ni obolela teta? In da ne poznam strupa — umrla bi bila... Tamra drži svojo prisego: Ne smem se ženiti, tudi ko bi se hotel, saj bo pomorila vse. In otroka hodi obiskovat, sužnji so vsi za njo. Zahteva otroka — pa sem ji sporočil: Kar si prinesla, si dobila, otrok pa nisi prinesla k hiši.»

«Glej, Tamro! Ugaja mi njena zvestoba kakor tebi Srebrnina. Zakaj si jo vendar iznevidel, Acan, ko si bil poprej tako zaljubljen v njo?»

«Lepe duše ni v tem lepem telesu. Razočarala me je. Ni hotela poslušati mojih pesmi, ni me razumela.»

Jezno so bliskale pesnikove oči. Sultana je kimala: «Lepa duša v lepem telesu vas moške tako ne privlači. In zdaj?»

«Zdaj?» Acan je govoril strastno, zamišljeno. «Zdaj sem kakor tisti, ki „konja vodi, a peške hodi“, doma nimam, ker nimam žene, otroka se mi odtujujeta... Pa jaz čutim, slutim, da je neka ženska po moji duši — jaz jo kličem po dnevi in po noči — jaz ji poklanjam pesmi hrepenenja...»

«Kje si?» Moja duša te išče...» je rekla bridko Mirmajla.

«Pa — tako pojem... Vem, da pride. Napovedale so jo zvezde. Pisale so: Ženska, umna in lepa bo stopila na tvojo pot. Bridka kakor pelin bo njena ljubezen, toda očistila ti bo dušo. Tamrina ljubezen je res zame bridka kakor pelin, dušo mi pa zavaja v vedno huje grehe. Pijem, iščem zabave in pozabe. In da jo najdem — če bi bila sama ciganka, povzdignil jo bom za svojo pravo ženo.»

Globoka žalost je zalila sultanin obraz, zameglila oči. Bila je vsa izpremenjena, skoraj lepa, ko se je nagnila k Acanu in govorila z glasom, ki je trepetal kakor v solzah:

«Acan, prijatelj moje duše! Se še spominjaš, kako sva poslušala skoraj še otroka ob ograji naših vrtov slavčково tožbo? Do zvezda je šel sladek vonj rož, hrepeneče so obračali tulipani svoje pisane glave — vsa zemlja je bila pesem ljubezni. O Acan! Prazno kakor tvoje je moje srce. Ti iščeš — jaz sem našla že kot otrok — a moja zvezda je zgrešila tvojo...»

Globoko se je sklonil Acan na roko, ki je ležala kakor bel cvetni list z rdečim robom na ročišču prestola. Ginjen je tolažil:

«Sultana, luč našega carstva, nikdo ne more preko svoje usode. Poklicana si bila, da braniš prestol očetu in bratu. Jaz ubogi pesnik...»

«Prav imaš,» ga je prekinila sultana z izpremenjenim glasom in dvignila ponosno glavo. «Za brata skrbim. Mehke duše je, ne mara vojska in nemira. Ljubim ga radi tega, kajti vkljub vsem osvojitvam škoduje to večno bojevanje turškemu carstvu. Vsa Evropa nam je sovražna, nas smatra še vedno za nepoklicane vsiljivce in snuje in sanja, kako bi nas pomela nazaj preko morja. Treba je, da se utrdimo z mirnim delom, da si dobimo sosede za prijatelje. Selim je za mir. A ravno to daje njemu nasprotni stranki povod, da deluje zoper njega. Pravijo, Selim bo slaboten vladar.»

«Saj imamo Sokoloviča,» je rekel Acan. Nevoljno je stresla sultana glavo: «Sokolovič, moj svak, je že zdaj bolj — oblasten kakor Soliman. On vodi očeta, sklepa pogodbe, zida mostove, mošeje in karavanseraje, podpira derviše in reveže — vsa Turška slavi njegovo ime. Vprašam te samo, kdaj se mu bo zazdelo in nas bo dal pomoriti vse, da pridejo njegovi otroci na vrh?»

Acan je odmajal: «Veš, da je prav za prav krščen... Sodim, da bo ostal zvest sultanu, saj vlast ima tako v rokah.»

«Radi tega in podobnega te lepo prosim, Acan: Selim je začel preveč popivati. Drži ga k redu, odpri mu oči. Kaj bo dajal tak vzgled ljudstvu? Prerok je dal v svoji modrosti prepoved piti vino — poglej v zapadne dežele, kake gnjusobe pripovedujejo o njih. Naj se razpase popivanje pri nas kakor pri Nemcih? Potem bi postali mi sužnji drugih narodov. Moj ded Mohamed se je bil zaklel, da bo zavzel ves krščanski svet. Pa koliko ljudi je izgubil samo pred Belgradom. Peščica kristjanov se ustavlja velikokrat premoščni naši vojski, da se moraš čuditi, da moraš občudovati pogum in krepost teh ljudi. Ne da se vse dobiti z vojsko. Majhni Kisek in Siget sta prizadevala mojemu očetu dovolj jeze. Pa še hoče pred Siget, hoče na Dunaj, ko poje ves krščanski svet sramotilke o teh bojih. Prosim te, čuvaj Selima, da ne bodo izrabljali nasprotniki njegovih slabosti in ne poskušali pridobivati sultana na ta ali drugi način za Bajezida. In zdaj — Alah s teboj!»

(Dalje prih.)

Ema Deisingerjeva: *Plamenico v rokah....*

*Plamenico v rokah sem držala,
plamenico hrepenjenja,
marseljeza vetrov divjih
stalno me je spremljala*

*Na vrhuncu svoje poti,
na vrhuncu nemega trpljenja
novo bakljo sem prižgala
in šla sebi sem naproti.*

Dora Grudnova:

Nad morjem noč molči.

*Nad morjem noč molči —
in poln melodij je molk noči:
skrivnostno vabečih,
do zvezd hrepenečih...
Kakor objem je molk noči,
vabeči objem v nepoznane slasti,
vabeči objem vsem sanjam neutešnim;
in zibelka željam je grešnim
molk tihe noči.*

*Zbegla srcé je tišina pojoča
in vzdrabila misel: vsa vroča
obstane mi sredi noči;
saj ni še pomlad,
a božajoči ta hlad
kot dih je pomladne noči!
(Ah, tu, pri morju, čuda se gode:
včasih, v srcu zime, solnce se zasmeye
prav spomladansko; in misli ti ogreje,
da še pred časom spomladansko ti vzcvetě.)*

*In noč vsa tiha je
in noč še topla je:
na dnu srcá se dramí strast —
že neizprosna mi veli oblast:
naj strast ti v pesem izzveni —
zaman najgloblja struna v noč ihti,
zaman roké iztezaš —
ah, glej: tako usaj zvezdam ustrezaš.*

*A jaz sovražim zvezde zdaj,
ker daljne so in mrzle
in ker mi je telo pomlad
in duša več en maj...*

Pergamenti.

(Nadaljevanje.)

Jela Spiridonovič-Savičeva. — Karlo Kocjančič.

V samostanu Valopedu l. 1194.
našega Gospoda Jezusa Kristusa.

GOSPOD,

prešlo je sedem let,
sedem let predolgih,
a Te ne najdem;
kakor drugim
v vesoljni Svoji slavi
mi nisi razodet,
Gospod...

Mogočni!

Koliko je ura že v tej noči.
To je drugi Stratonik,
moj brat,
moj mili, ljubljeni brat,
ki trpi kakor jaz...

In tedaj neke noči,
v sveti samoti,
sem začul tih glas,
bel kakor golob,
mehak kakor perje
bele ptice:

«Zakrij svoj obraz
in pozabi nase.
Če boš večno čakal
rešitve za sebe
in krožil vedno
okrog svojega jaza
kakor sokol okrog stolpa,
odloži črno haljo,
čuješ:
mesta so blizu
in ti znaš pot...

Ne misli, dragi, da sem krut,
a je treba, da zazreš
v temini svetli prst
in spoznaš:
da je nositev križa
velika čast.

Ti veš, da nisem hotel
krone za tvojo glavo;
izbral sem ti krono,
posuto z drugimi,
lepšimi dragulji,
ki sijejo na znotraj...

Pa kakor petelin
naznanja s petjem novi dan,
tako je ta samostan
le za to morda tu,
da ž njim se nekaj naznani...
Glej, že zarja klije
in Jaz ti hočem pokazati pot:

Pozabi nase
in na rešitev lastne duše
in med tem ko se narodi v nevednosti
in črnem sovraštvu dušijo
in drug drugega preganjajo
in drug drugega na tla podirajo,

ti v svoji ozki celici
piši preproste,
večne besede,
ki govore iz duše dušam...

Vekovi minejo
in nova pokolenja pridejo,
pa porečejo:

«Koliko stoletij je prešlo!»
in kakor bivša pokolenja
bodo ljubila samò
preproste, iskrene reči:
vonjavo rož
in slavčkov spev.

Bodi ti
ta iskrena, preprosta beseda
in namesto da trpiš
za dušo svojo
in za večno nebo,
delaj
v prid bližnjemu:
ozdravljaj trpljenja
in ljubi.

To ti je moje
celotno Oznanjenje.

Ljubav je najgloblje spoznanje.

In tako sedim v celici ozki
in pišem iz dneva v dan,
med tem ko mi pljuska lepota
skozi okna;

jaz sem kakor majhna, zlata lupina
in vse življenje je sanja.

In pisal bom iz dneva v dan,
polagal drobec na drobec;
ali Ti bom kdaj dovršil
veliki dom,
ogromno katedralo?

Ti vidiš, o Bog,
mojo majhno sposobnost
in veliko ljubezen mojo.

Pomešaj v moje čopiče
tiste najlepše barve,

da Te naslikam
s sedmerimi šarenimi barvami
kakor mavrico na nebu...

Toda v samoti
poslušam drugo pesem:

«Le eno samo črto
in eno samo barvo»
in za njima
vidim
Tvoje oči,
ki me gledajo blago.

«Ker ni v varljivih barvah,
temveč v bistvu slava Moja;
barve so sanje, moj sin,
a jaz sem Čuječnost...»

V tihotni, ozki celici živim,
a zunaj poteka vek
s solzami,
bolečino
in jokom...
Moji mladi bratje se vojskujejo
s kopjem in mečem.

A jaz ne vem za drugi šum
nego od listov, ki jih obračam;
in kakor nepopisana stran
naj mi bo življenje čisto...

Razen besede v slavo Tvojo,
naj ne poznam drugačne barve
iz šarenega kroga mavrice.

Iz bližnjega loga čujem,
da poje slavec
kakor nor.

Njegove male prsi drhtijo
v proslavljanju večne Lepote.

Tudi on je kakor jaz
samò veža
in ozka pol,
po kateri stopa
Tvoj veliki Um.

Zjutraj, ko sem pisal
v Tvojo slavo,
je stopil v mojo celico
brat Roman
in dejal:

«O brat mi v Kristu,
življenje teče zate kakor reka,
mirno za jutra,
mirno na večer.

A meni gori meso;
o, da sem poslednji med zavrženci,
ne bilo bi mi težje;
kakor ogromna, žgoča perut
me žgejo vsi plameni;
kje so zdaj Milosti,
da me obžalijo?

Evo tu nekaj besed.
O, da bi mogle ozdraviti
to muko
in to gorje mesa!

Usoda!

«Ti si bič,
s katerim večni biča
polovico človeštva...

Ti si stolp na vrhu gore,
ki se mu približajo
samò oči v zamiku;
ti si globok prepad,
ki se zaženemo vanj
z nasmehom na ustnicah.

Ti si svetloba,
bol
in tema.

Toda ti nisi samo bič,
temveč tudi služba.

Kako je topla
in sladka
družba s teboj!...

Kdor zagleda samò
tvoje mehke oči,
ve, da se toči tudi tvoja kri
z radostjo v kupo;
in kakor mlado vino
jo nosiš v roki
in ponujaš:

«Pij,
pij do dna iz čaše te...»

A ni to zlo,
da si bič,
temveč ta vdana služba
in da je družba
s teboj
tako sladka in mehka,

da neštevilo duš
te čaka... čaka...
Kdo ve, iz katerega veka
že hrepene po tebi...

Ti si zlati ključ
zaprte veže;
srebrna struna
na harfi, ki ječi;
slonokoščeno taborišče
v globoki gori,
do katerega prispemo na kolenih.

*In tvoja roka vodi
in ubija
v istem hipu.*

*Ti si pogibelj,
združenje,
poslednji dih...*

*Na kolenih prihajamo do tebe
in prispemo
ter z zamaknjenim očesom.*

*In tedaj postaneš križ,
tako težak in trd
in črn
kakor iz ebanovine.*

*A duše pod tvojo oblastjo
molijo in kolnejo:
«O, razpni,
o, razpni me na križ...!»*

*Ti si bič,
s katerim Večni biča
polovico človeštva;
ti si poguba duš
in grob dostojanstva.*

*O strašni bič,
pretežki,
s krvjo orošeni
in usodni!»*

*«Usodni?
Brat Roman, ne tako.*

*Ti si še mlado
neizorano polje
in hrepeniš,*

*da bi čim dalje bolje služil
Najvišjemu...*

Čemu usodni?

*Tudi jaz sem poznal
te težke muke;
sedem let
me je izkušal
ta zli duh...*

*Ali če ne moreš
odpovedati se mesu,
ta mir zapusti,
celico
in samostan;
podaj se v mesto, kjer vihrajo
rdeči plameni zastav
krvi
in solz.*

A zdaj me samega ostavi.»

In Roman je odšel ves sklonjen.

*In tedaj sem spoznal v samoti
nove vode.*

*V samoti vem samô
za bistvo
bistveno,
med tem ko mi zagrinjajo ljudje
s kopreno temno
vedno
um.*

*Zdaj vem o Romanu,
da je zaslužnejši od mene;
s krvjo gostejšo
besede svoje piše.*

*In sem začul glas jasen:
«Tudi ti trpel si svoje muke,*

*ampak tvoj duh je bil močnejši;
za tebe poželjivost
je bila samo sol,
a zanj
je kruh.*

*On bolj trpi,
zato je Meni bližji;
ostane naj, kjer je,
in naj se ne boji.»*

(Dalje prih.)

Milena Mohoričeva :

Povest o usahlem studentu.

Prazne so moje roke — tako prazne, da ni v njih niti ene rože. In vendar bi hotela položiti na grob toliko živih rož, da bi ga zažrnile, da bi večno živele na njem. Prazne so moje roke, ničesar ni v njih — ne vejice z blagoslovljeno vodo, ne prsti... Le v očeh je velika solza in v srcu je rana...

Kako naj Vam pripovedujem, ljudje božji, o življenju, ki je zašlo, da ga boste dojeli prav, kako naj govorim o njem, ko mi drhti roka?

Trudne so roke Tončke Cotmanove, trudne in vse bele so... Tam pri njej stoje mati, sestre, brat in ženin... V ozadju nekje sem jaz in zdi se mi, da so umrli dnevi moje prve mladosti.

Ko so se križala pota najinega življenja prvič, se mi je zazdelo, da vidim valovanje večnih melodij v teh očeh, zdelo se mi je, da je v tem obrazu, ki je bil lep in svetel, vtelešena človeška žalost. Pristopila sem bližje k njej; roka se je dotaknila roke, ustne so se nasmehnile zamišljeno... Danes vem, zakaj...

Mala učenka meščanske šole pri uršulinkah, je risala rože in pokrajine, sprva plaho, nato je posegla po olju... še danes vise tam na steni. Zame so lepe, ker vem za roko, ki jih je oblikovala, in vem še več... Pisarna, pisarna...

Ob lepi roži se je zaiskrilo mnogo oči, mnogo src je vztrepetal... šla je mimo njih in se ni ozirala nazaj. Ko pa je na dnu njenega srca zapel slavec drobno, skrivnostno pesem, — tedaj, tedaj je prišlo. Od zdravnika do zdravnika, od morja k planinam v sanatorij — in domov umret.

Dejala mi je enkrat neka dama: Kaj imate z njo? Saj ona ne pomenja ničesar. Jaz pa sem se spomnila tedaj tihih, skritih globin duše, ki niso vidne vsem očem.

— — Pravijo, da so tam daleč na vzhodu puščave, — daljni, čudežni kraji; in v teh puščavah so bistri studenci; stekajo se v nje, da tam usahnejo. Žalostne so mnoge pravljice, a pravljica o umirajočih studencih je najžalostnejša. Vedno se mi zdi, da mi jo pripoveduje tajen, globok glas, kadar vidim umirati — mladost.

France Bevk:

Bajka o ljubezni.

Davno je od tega, kar se je to zgodilo, v deželi, ki je jaz nisem videl ne poznal in je le glas o dogodku dosegel moja ušesa.

V tisti deželi je živel mladenič, ki je imel tako lep obraz in tako sinje oči kakor deklica, ki je slovela za najlepšo v deželi, in toliko bogastva, kolikor so veljali njeni zlati lasje, ki so bili neprecenljivi; njegova modrost je slovela ko dekličina čednost in ni bilo deklice, ki bi si ga ne bila poželega.

Ta mladenič je srečal deklico, ki je bila po lepoti njemu enaka. Njegov pogled je obvisel na nji, kakor obvisi riba v mreži, in se ga ni mogel več rešiti. Njegova misel jo je spremljala noč in dan in se ni mogla več ločiti od nje; ko so postale njegove sanje muka in je srce divjalo v sladki bolečini, je šel, dokler je ni znova srečal.

Opazil je, da je ugledala njegov koprneči pogled. Videl je, da občuti bolečino, ki je divjala v njegovih prsih. Vendar se njen obraz ni zganil, njene oči se niso zablistnile niti za trenutek v ognju; šla je mimo njega, kakor da ga še opazila ni.

Bil je prepričan, da ga ljubi. Poznal je žensko in vedel, da skriva svoje čuvstvo.

Zgodilo se je, da sta vrgla on in še nekdo drugi izmed mladeničev vsak po eno rožo nanjo. Pobralla je rožo onega drugega in jo je povonjala, njegovo rožo pa je vrgla v prah in stopila nanjo...

Povabil jo je na ples, deklica pa je stopila k drugemu, ki ni zinil, in je dejala: «Prosili ste, naj plešem z vami; evo, tu sem!»

Slekel je draga oblačila, oblekel obleko hlapca in se ji ponudil v službo. Sprejela je drugega, njega je pustila čakati pred vrati in ga še pogledala ni. Mladenič je bil obupan. Sklenil je, da razdá svoje bogastvo, da pokvari svojo lepoto, da znori in se ubije.

Tedaj pa je priletela ptica na njegovo okno; ta ptica ni bila podobna nobenemu izmed ptičev te zemlje in je dejala: «Blazen si! Ne stori tega, kar nameravaš! Ali si odkril zadnjo tajnost ženske?»

Ptica je odletela. Mladenič se je spomnil na čarodejko, ki je brala sanje ljudi. Vzel je mošnjo cekinov, podal se je k nji in dejal: «Berí sanje najlepše deklice; tu imaš plačilo in razodeni, če me ljubi...»

Čarodejka je vzela denar, ugasnila luč in dahnila sapo na zrcalo, v katero se je zazrla ob svitu plapolajočega ognja.

«Deklica spi,» je dejala. «Njene sanje so lahke, globoko zakrite, in le v njenih obrisih jih je mogoče brati. Vidim srce... vidim solze... Vidim vaš obraz... Ona vas ljubi...»

«O, blagor meni!» je vzkliknil mladenič.

«Vidim noč brez spanja, mokre, zmečkane blazine, zmedene misli... Ona trpi radi vas,» je nadaljevala čarodejka.

«O čudovito!» je koprnel mladenič.

«Vidim samotno pot... Ona hodi po nji, — ona jadikuje, da vas ni, in vas toži nezvestobe...»

«Moj Bog,» je dejal, «jaz sem, ki jo ljubim. Jaz sem, ki sem jo pasel na izprehodih in nisem mogel spati. Ona me je prezirala. Jaz sem storil vse, popolnoma vse...»

Čarodejka se je skrivnostno smejala. Ogenj na ognjišču je ugašal, sence so se plazile po stenah, ugašale so sanje deklice, ki so se odražale v zrcalu.

«Ali si storil vse?» je vprašala čarodejka, «Ali si ji ponudil vsega? Pojdi in stori, kar si pozabil!»

Šel je in poslal deklici svoje bogastvo. Okovane skrinjice, v katerih so blestele dragocenosti. Sijaj, ki je jemal vid in bi bil razveselil in omamil slednje srce...

Deklica ni sprejela bogastva. Mladenič se je nad tem začudil, nagnil je glavo in mislil, da je varan in da ni več pomoči.

Spomnil se je, da ji ni ponudil vsega. Imel je še svoje telo. Prišel je v njeno bližino in izprosil, da je smel stopiti pred njeno obličje.

Dovolila mu je. Ko je stal pred njo, ga ni pogledala. Njene oči so plavale preko njega daleč proč; videl je, da bije pod njenim, z zlatom vezanim modercem toplo srce.

«Poznam vaše čuvstvo,» je dejal, «ne morete mi ga več prikrivati. Vidim utripanje vašega srca, ne more mi biti neznano. Neznana mi je le želja vaše ljubezni. Kaj naj storim, da bom uslišan? Tu je moje telo, postanem vaš suženj...»

Deklica se ni ozrla nanj. Dvignila je roko in napravila kretnjo ž njo, kakor da odklanja ponudbo.

«Kaj naj ji dam?» je zatrepetal mladenič. «Ostane mi samo duša. Če dam to, ne bom več živel. In, ali mi je sploh mogoče živeti brez nje? Ali ne umrjem, ako me ne usliši? In ali ne bom tedaj, če zlijem svojo dušo v njeno, živel dvojno življenje, moje in njeno...»

Ob tej misli je razgrnil prsi, jih raztrgal na dvoje, vzel dušo iz njih in jo položil pred njene noge.

Tedaj se je zgodilo nekaj čudovitega: preko obraza deklice je zaplaval nasmeh, ki je pisal ljubezen in življenje. Njeno telo se je upognilo, vzelo je mladeničevo dušo in jo strnilo s svojo... Bila sta v ljubezni eno... En trenutek je postal cela večnost, večnost je bila trenutek... Na okno pa je priletela zlata ptica, mladenič jo je slišal v drugič in je razumel vse:

«Spojitev dveh duš je vir ljubezni in sreče, vse drugo je ničevo, ničevo...»

Igor Volk.

Disonanca.

I.

*Tudi nocoj je tako lep večer. —
 Glej, ljubica, ves je s kresnicami posejan,
 ves je mehak in topel
 kot baržun, v gube nabran.
 Nad nama je modro nebo,
 na njem sijajo milijoni zvezd,
 v najinih dušah pa je vsepolno belih cest,
 vsepolno sladkih sanj.
 Telo se zdi vrč, ki večnost lije vanj.*

*In vendar, dekle,
 meni je v duši tako težko:
 Morda bo nekoč
 prav tako lep večer.
 Zvezde bodo z neba sijale,
 v mladih dušah bodo sanje ustajale
 in si v nebo žezele;
 rože v vrtih bodo rdeče pesmi pele
 in nageljni bodo z oken jokali:
 «Joj, zakaj smo tisto noč zaspali,
 ko so nam fantje dekle odpeljali?»*

*Vse, prav vse bo ravno tako lepo,
 samo naju,
 tebe, dekle, in mene več ne bo. —
 — Nad nama bo samo hribček
 rjave prsti. —
 Dekle, meni je v duši težko.*

II.

(Priateljici Dini v album)

*Joj, dekle, kako nam srca zvočno pojo,
 kako nam živeti je silno lepo,
 kako bister je naš pogled
 v ta mladi, lepi svet,
 kako nam je vse samo zlato,
 ki ga s predrzno roko*

*mečemo v globoko nebo
in lovimo nato
zopet v duše mlade,
da znova in znova pesmi življenju pojo..
(To so leta mladosti, ko pišemo albume.)*

Glej dalje:

*Veter raznaša človekov pepel,
z njim gre album, spomini,*

vse

kot v jeseni list ovenel...

Igor Volk:

Idrijsko čipkarstvo.

Naslov znači predmet, s katerim se je bavil že marsikateri člankar naših dnevnih časopisov, o katerem je tudi lep članek v knjigi «Slovenska žena», ki je bila izdana l. 1926., o katerem so razmišljali že na mnogih sestankih bodi v Idriji, bodi v Gorici in govorili in sodili. O idrijskem čipkarstvu je raztresenih po raznih, zlasti ženskih listih več člankov in ne samo v slovenskem, nego tudi v drugih jezikih, kar vse znači, da se je za ta predmet pozanimalo že mnogo ljudi in pisalo o njem zgodovinske podatke kakor tudi aktualno življenske.

Članki, pisani zadnje čase, ugotavljajo, da je idrijsko čipkarstvo v zastoju, in se bavijo z vprašanjem, kako bi dali temu obrtu nove pobude.

V čem naj bi bila ta pobuda? Predlogi so bili različni. Rekli so, da bi bilo predvsem treba ustanoviti zadrugo, združiti vse čipkarice v eno samo organizacijo, kateri bi naj bil vodja za to delo vnet in sposoben mož. Ta zadruga bi potem kupovala čipke in skrbela za njih prodajo v inozemstvo, dajala bi čipkaricam vzorce in skrbela za čedno pa lepo izdelavo. Ona naj bi tudi poskrbela, da bi se čipke všivale v blago že v Idriji in tako všite pošiljale v svet, ker bi tudi v kombinaciji šivanja v blago zamogli najti kaj posebnega, originalnega. Predlog je bil jako dober in je našel dokaj vnetih zagovornic, toda manjkalo je denarja in se ni od nameravanega prav nič uresničilo. Drugi so zopet svetovali, da je treba uvesti nove vzorce, klekljati kaj posebnega, kar bi potem ugled čipk povečalo.

Čipkarstvo pa je medtem stalno lezlo navzdol. Oni članki v listih so malo pomagali. Zadruga se ni ustanovila in se najbrže ne bo. V tem pogledu je treba zlasti računati na dvoje dejstev: Za ustanovitev zadruga je treba denarja, ki ga ni bilo že tedaj, ko so na to prvič mislili, in ga bo danes še manj, potem pa je treba kolikortoliko računati tudi na odpor trgovcev, prodajalk, prekupčevalk, ki jih je mnogo preveč, kot bomo iz niže stavljenega seznama videli. Vsi ti bi gotovo delali na to, da zadrugo uničijo. To

je gola in kruta resnica, toda realna, sloneča na borbi za kruh in zaslužek. Zanimajo nas zlasti vzroki, zakaj pravzaprav propada ta narodna obrt, ki je nekoč tako bujno cvetela. Važno za to vprašanje je tudi dejstvo, da bi danes težko našli človeka, ki bi zadrugo vodil.

Prvi vzrok je silno slaba organizacija, ali sploh nobena. Žene in dekleta delajo kar na svojo roko, kot jim misel da. Le malo določujejo smer trgovci na ta način, da gotovo izdelke raje kupujejo kot druge in jih dražje plačujejo. Ženske, delavke se v tako delo navadno vse hkratu zaletijo in delajo samo ono, dokler ni trg preveč poln; kadar se ene vrste blago več ne odda, začno šele z drugim. Pa še splošna konkurenca. S te strani moramo upoštevati še konkurenco okolice z mestom. Okoličanke tudi klekljajo in sicer največ pozimi. Njih delo ni ne tako lepo ne tako fino kot v mestu, ker okoličanke mesto le kopirajo. Ko prinesejo v mesto svoje izdelke na prodaj, jih morajo prodajati za vsako ceno.

Važna je tudi medsebojna trgovska konkurenca. Danes se s trgovino čipk peča v Idriji nič manj kot 22 trgovcev in trgovk. Takih, ki se žive samo od trgovanja s čipkami, je 14. To so predvsem prekupčevalke. One namreč doma blago nakupijo in kadar ga imajo dovolj zbranega, gredo z njim po svetu, največ v Italijo. Vsa mesta severne Italije jih poznajo. Gredo pa tudi v južno, do Napolija, a le bolj redko. Takih, ki ne potujejo, temveč pošiljajo v inozemstvo, je 6. Te pa ne žive samo od čipkarstva, temveč se pečajo tudi z drugo trgovino. V te vrste trgovini se gode največje nepravilnosti. Takih pa, ki se pečajo samo s trgovino čipk in sami ne hodijo v trg, temveč le pošiljajo, sta pa dva. Skupno torej točno 22. In to število trgovcev je naravnost porazno za uspešno razpečavanje blaga. Upoštevati moramo še, da je skoro vsaka čipkarica tudi mala trgovka, ki si išče odjemalcev v zunanjem svetu, bodi potom sorodnikov ali potom drugačnega znanja. Poleg vseh teh so še tri šivilje, ki vdelavajo čipke v blago in razpošiljajo že narejene zastore, prte itd.

Povojne politične in gospodarske razmere so tudi marsikje vplivale na izvor čipk. Kar je preje šlo proti severu, proti Logatcu, se je naenkrat obrnilo proti jugu. Vse življenje bivše Kranjske je osredotočala Ljubljana. Nove meje so spremenile razmere docela in izgubili smo z njimi predvsem trge, ki so naše čipke že poznali. Da so se uveljavile, je bilo treba precejšnjega truda in boja na vseh straneh. Saj se ni zgodilo le enkrat, da so dunajski trgovci kupili čipke v Idriji kot pristno blago, prodali so jih v Nemčijo ali Francijo kot «Erzgebirge Spitzen», iz Pariza pa so jih dobili nazaj na Dunaj pod zvočnim imenom «Haute de Paris» ali pa kot bruseljske čipke in so stale lepih denarcev. To je pač znak, da si trgovci niso še upali priti na dan s pravim izvorom čipk. Šele pozneje so šle naše čipke pod imenom «Idrijske čipke».

Po vojni smo se znašli docela nepripravljeni in nepoznani v kraljevini Italiji. Vse delo za zavojevanje trga je bilo treba znova začeti. Da je vsaj deloma uspelo, se je treba zahvaliti predvsem žilavosti naših žen in deklet ter okretnosti trgovk. Seveda je za sedaj uspeh še malenkosten. V novih razmerah so čipke našle tudi dokaj močno konkurenco v beneških izdelkih, ki slove že stoletja, medtem ko naše komaj začenjajo dobivati glas v svetu.

Glede vzorcev, o katerih je tudi govora, mi je na razpolago dvojen seznam čipk. Prvi je iz leta 1839., ko je ljubljanski muzej prejel v dar dve tabeli čipk, na katerih so navedena tudi zelo originalna imena. Drugi je iz l. 1927. Obema dodajem cene zato, da je lahko vsakemu razvidno, koliko je oz. ni napredovala cena, koliko so Idrijčanke s to obrtjo zaslužile nekdanj in koliko danes.

Iz seznamov spozna tudi vsakdo, da ono natolcevanje glede starih vzorcev ne drži, ker so zvečine vsi novi, najnovejši. K novim motivom so mnogo pripomogli v Idriji študirajoči dijaki, ki so na prošnjo gospodinj narisali marsikak nov vzorec.

I. seznam iz l. 1839.: žabce, 1 laket 2 kr. (merili so jih na laket, približno $\frac{1}{2}$ m, raje manj), štiri luknce (luknjice) 3kr., ainzac (vložki) 4 kr., sline, 1 laket 3 kr., gabkovce 9 kr., uozke robkovce (ozke...) 3 kr., kolesca 15 kr., mala kolesca 5 kr., rezlavke 7 kr., goste ketence, 1 laket 20 kr., hrustavke 6 kr., zobki 7 kr., luknce 3 kr., škafavke 15 kr., mrižce (mrežice) 7 kr., srčkovke 7 kr., okrogli zobki 8 kr. To so nekatere, niso pa vse, ki so jih tedaj delale v Idriji.

II. seznam iz l. 1927. (ob koncu): orli 1.80 L, velike zvezde L 6, srednje L 3.80, male L 2, papige L 1.80, lilije L 6, drevesni listi od L 1 naprej do 16 ali 18 (cena odvisna od sestave listov in velikosti), z rožami (različnimi) je isto. Njih cena je od L 2 dalje do L 10, trobentači L 7, plesalke L 10, plavači L 9 in 15, sadje od L 0.80 do 20 L, zobčki L 1.50, L 3, križčevke L 1.20.

Skupno v obeh seznamih najdemo samo takozvane zobčke in križčevke, drugega nič. Kot je razvidno, uporablja čipkarica motive iz živalstva, rastlinstva in pa ljudi (plavači itd.). Vprašanje pa je, če je to zadosti in če odgovarja željam kupca ter času. Zato je treba govoriti o *posebnih novih, modernih vzorcih*, pa ne samo o «novih».

Kaj naj torej store idrijske čipkarice? Edini odgovor: vstrajajo naj! Slučajni in začasni zastoj naj jih ne plaši! Ker ni mogoče ustanoviti zadruga, je treba najti novih sredstev za reklamo in povzdigo te obrti. Pri tem bi morali sodelovati vsi, saj bi bila cvetoča čipkarska obrt tudi njim v prilog, vsakemu drugemu izobražencu mora pa tudi biti pri srcu splošen napredek našega sveta.

(Zgodovinske podatke za ta spis sem dobil v knjigi «Slovenska žena», sočasne pa mi je zbrala gđc. T. Božičeva.)

Pavla Lóvšetova :

Pismo s pevskega pota.*)

Najpomembnejši dunajski koncertni dogodek tistih dni je bila napoved Battistinijevega poslovilnega koncerta, ki ga je priredil — seveda — «na izrecno željo svojih oboževalcev». Poredni Dunajčani trdijo, da se «poslavlja» že tretjič in, ker je maestro Battistini vkljub svojim 74 letom glasovno še izredno krepko razpoložen, se nadejajo še kaj takih poslovilnih večerov. —

V največji glasbeni dvorani Dunaja je koncertiralo delavsko pevsko društvo «Altona» iz Münchena. Zanimivo kot kulturna prireditev onih delavskih trpinov, katerim je večerna pevska vaja odmor in molitev ob enem. —

Največji vtis, ki sem ga dobila to pot na Dunaju, pa je izredno propadanje onega velikomestnega vrvenja, ki je za človeka iz province toliko mikavno in nenavadno. Ko sva predlanskim v avgustu hodila z možem po Dunaju in se spominjala predvojnega dirindaja, sva pač opravičevala ta nenavadni mir s počitnicami. Toda lani v septembru, v času, ko začne vse obratovati z novimi močmi, se nam je zgodilo, da smo po glediški predstavi ob ½11 stopili na večerjo v znano restavracijo in našli tam 2—3 goste, katerim so natakarji predložili prvovrstni jedilni list. Kot gospodinjini mi je prišla misel: Komu za Boga pripravljajo toliko različnih jedi? In par gostom sveti 50 in več žarnic po cele ure? —

Obubožanje, utesnjevanje vsepovsod. — Dunajčan ne večerja danes več v restoranu. Če gre v gledišče — zato si iztisne zadnji grošek iz denarnice — si zavije v papir malo prigrizka, ki ga zavžije med pavzami ob promenadi po glediških hodnikih. Potem brž domov in ½ ure po predstavi je po ulicah velemesta Dunaja zopet mir, ki bi delal čast vsakemu provincialnemu mestu. — Da denarnim ljudem ta filisterski dolgčas ne udari preveč na jetra, zato skrbe bari in druga nočna zabavišča.

In še v nečem se približuje Dunaj provinci: beračev je tam kot na kaki božji poti. Ne samo invalidov, ampak tudi na stotisoče zdravih brezposelnih. Nekdaj tako čislana dunajska ljubeznivost se je v mnogih slučajih spremenila v bedno prosjačenje. Vprašala sem n. pr. mimoidočega po neki trgovini — pa mi je odgovoril, milo gledajoč: «Kupite mi košček kruha — pa vam povem.»

Najstrašnejše pa se me je dojmil samomorilni poskus 14 letnega dečka, ki si je hotel s kroglo končati življenje, pa si je izstrelil le desno oko. Ko ga je jokajoča mati vprašala, zakaj ji je napravil to žalost, ji je dečko pretresljivo odgovoril: Mamica, hotel sem ti pomagati — tako si se mi smilila, posebno, ko si enkrat rekla: Hudo je, če je tako malo v skledi, pa 5 lačnih ust pri mizi — mislil sem — eden bo manj — bo za druge več. —

Sirotek! Tolikokrat sem se ga spomnila, zlasti par tednov pozneje, ko sem primerjala berlinsko siromaštvo z dunajskim. Nемеc iz rajha je pač drugače kovan. Četudi je v težkih neprilikah, se ne vdaja sentimentalnostim, ampak z železno energijo išče izhoda. Zato lažje najde delo in kruh kot Dunajčan, ki bi rad živel še vedno od tradicije. Po vseh teh opazovanjih se ne čudim več, da je povojna psihoza tako zelo vplivala tudi na dunajsko pevsko umetnost. Revščina zapira možnini vrata v muzine hrame, korupcija jih na stežaj odpira manj možnim. Poleg tega se čujejo običajne teaterske zgodbe: Pevka A je izpodrinila lani pevko B, ker je bila ljubica znanega komponista, vplivnega voditelja opere; letos pa si je ta pripeljal novo prijateljico in ta je izpodrinila zopet pevko C. i. t. d. — Ali pa anekdota o priznani dobri pevki, ki je pa nenadoma «strčala» iz ansambla. Vzrok: Pokazala je vrata prevsiljivemu teaterskemu mogotcu, na njeno mesto

*) Glej 11. zvezek lanskega letnika.

pa je prišla prijaznejša sila, ki je razumela ala façon de se donner». Vedno ista pesem o glediškem solncu in sencah — pa naj ga vodi moški ali ženska — — —

Toda h koncu koncev danes Dunaj ni več tako izrazito žarišče umetnosti, kot je bilo nekaj. Koliko pseudoumetnosti se proda za pristno robo, a ko se človek prebudi iz prvih vtisov, mu je čudovito prazno v srcu. A tudi ta praznina ni brez vrednosti za nas majhne Slovence. Istočasno z njo se nam zbudi samozavest, ki pošepetava: Nismo mi baš najslabši, četudi smo številčno najmanjši.

* * *

Z Dunaja sem se odpeljala v Prago. Takoj po prihodu sem se pozanimala, kaj je tisti večer v gledišču. Kot nalašč: Slaunostna predstava ob otvoritvi velesejma. Smetanova «Hubička», dirigent Osterčil, tenor slavni Mařak, bariton — gost Luka, iz opere v Chikagu. Obetalo se je torej mnogo dobrega. Navdušena publika, ki je napolnila Stavovski teater, ni štedila z aplavzi. Uprav čuditi sem se morala, odkod imajo severnjaški Čehi toliko žara. In to še za tako srednje dobro podano predstavo. Prinajboljši uvolji ne morem zapisati, da bi bilo to kaj nadpovprečnega. Mařaku se pozna nekdanja lepota glasu, pozna pa se mu tudi, da je mnogo pel in da ima zdaj že 58 let. Vendar si spričo svojega tehničnega znanja sijajno pomaga preko težav in doseže zlasti na višinskih tonih še prav lepe efekte. Vsekako je on dominiral ta večer nad vsemi. Mnogo lepšo operno predstavo sem čula naslednji dan v Nemškem gledišču. Peli so «Ples v maskah» v zares prvovrstni zasedbi. Dirigent Steinberg, šele 26 letni operni šef, je podal tako izklesano in večje naštudirano operno delo s čudovito preciznostjo in vednim kontaktom med odrom in orkestrom. — Naš rojak tenorist dr. Adrian je v zadnjih letih, kar ga nisem čula, lepo napredoval; zlasti me je ugodno presenetilo njegovo lepo fraziranje in blesteča, sočna višina. Spominjam se, da mu je pred par leti, — ko je gostoval v Ljubljani — delalo ravno fraziranje precej težkoče, poznalo se je pač, da vloga ni naštudirana za stalno uporabo. Zato tudi njegovo muzikalno predavanje ni moglo doseči onega viška, kot ga dosega za svoje stalne nastope. Ako pa bi se Adrianu dala prilika za stalno gostovanje (da ga stalni angažma v domovini ne veseli, to razumem popolnoma) sem prepričana, da bi pripravil za jugoslovenske nastope prav tako izklesane vloge, kot jih ima za stalni nemški repertoar. Težko pa je pevcu za 2 ali 3krat nastop študirati veliko vlogo v drugem jeziku, četudi je to materinščina. Na žalost je večina naših slovenskih prevodov taka, da se ne ozira na muzikalno frazo, ampak jo neusmiljeno zmrcvari, kjer in kadar se mu ravno zljubi. Potem pa naj pevec, ki ima vlogo naštudirano v strokovnjaškem prevodu ali celo originalu, prav tako lepo poje tudi v skrpucanem slovenskem prevodu.

Dr. Adrianu menda ni žal po jugoslovenski karieri; s svojo pridnostjo in solidnim delom si je ustvaril v Pragi že odlično pozicijo. Kadar se tam govori o tenorjih, se v prvem redu imenuje Slovenec dr. Adrian. Mi pa uživamo sloves naroda, ki ima pevcev za izvoz, doma pa tožimo dan na dan zlasti o tenorskih krizah in smo v sedmih nebesih, ako lahko drago plačamo tujce, ki nosijo kot taki že pečat apartnosti, «poseben čar in potrebno pestrost.» Naj se že ta «pestrost» imenuje izpet glas, šibko začetništvo, nemuzikalnost ali kakorkoli — res je, da je vse to mnogo lepše in hvalevrednejše pri tujcu kot pri domačinu. — Za dr. Adriana pa je morda prava sreča, da se domovina ni preveč trgala zanj. Za svobodnega umetnika je pri nas vendar še zelo, zelo tesno in čim višje stopa, tem samostojnejši ostaja...

Izvrstna partnerica mu je bila Reich-Dörichova, s katero sta dosegla v III. dej. neskončen aplavz, ki je pomešan z burnimi pohvalnimi klici zahteval ponovitev dueta. Nič manjšega uspeha ni imel baritonist Hagen, za moje uho najboljši.

kar sem jih čula po sedanjem italijanskem prvaku Franci-ju v milanski Scali. Zametni glas, ki z veliko muzikalnostjo brez vsiljivih efektov zanaša poslušalce. Med umetniško najuspelije prireditve štejem na svojem potovanju ta večer v praškem Nemškem gledišču. (Stavba sama, zlasti dvorana — za 2000 ljudi — je ena najlepših in dela vtis mirne prepričevalne noblese.) Ne čudim se, da Čehi tako živahno posečajo nemško opero, istina je, da je ta danes mnogo bolja od češke.

Tega svojega mnenja na žalost nisem mogla spremeniti niti tedaj, ko se mi je obetal velik vžitek v Dvořakovi «Vrag in Katra», ki ga je dalo Divadlo z Gajbrijelo Horvatovo kot knežno. O njej morem reči isto kot o Mařaku; obema se pozna znamenita preteklost glasovne kulture. Poleg njih je še nekaj starejših sopranistk, ki jih od časa do časa zamenja kaka plaha začetnica, to je vse, kar ima danes češka opera v Pragi.

Poldi Leskovecva :

Dve pismi.

I.

Prejela sem list iz dalje
od ljube roke.
Trepetaje sem ga odprla
in brala:

«Ugasnila v meni je ljubav,
odpusi, draga!
Usoda tako je hotela,
jaz nisem kriv.»

Tedaj je zašlo moje solnce
in v temni grozi
ostala sem sama in tiho
s svojo bolestjo.

Ema Deisingerjeva :

V močni veri.

V močni veri dvigam se nad svet,
nesoč v brezkončnost ranjeni obraz,
ki meni sami bode naj enak,
dvojavor moj in moj resnični jaz.

V močni veri daljno čutim zarjo
skoz mrak in mráz, skoz burjo in vihar;
močnejše v meni sile so svetlobe
kot senca razočaranj in prevar,

II.

In spet sem prejela list
od ljube roke.
S solzami v očeh sem prebrala,
kar piše mati:

«Oj hčerka tam v tuji dalji,
moja ljubezen
te spremlja po vseh tvojih potih
noč in dan.»

Sklonila sem glavo v molitvi
in poljubila
zadnjo besedo v tem listu,
besedo: Mati.

Nekaj besed.

Ko smo predlanskim izdale «Materinsko številko», smo takoj prve dneve prejele lepo število dopisov, v katerih so nam narcčnice in čitatelji pripovedovali, kako globok vtis je napravila nanje celotna zbirka in kako jih je ganila veličina materinske duše, odgrnjena s tolikerih strani. Marsikatera čitateljica nam je govorila o solzah, o hvaležnosti, o spominih, vzbujenih ob tem zvezku. Pretežni del naših čitateljic išče v listu le poučno ncto; zato sem se čudila, da ni nobena opozorila na nauk, ki govori iz slehernega sestavka «Materinske številke»: kako globoko sled zapusti mati v otroku in kako velike važnosti je njen dobri ali slabi vpliv na otroka in poznejšega človeka. Sploh sem zamanj iskala po dopisih dokaza, da bi bile čitateljice doumele globlji pomen in namen celotne zbirke. Značilno je, da je vsaka izrazila le priznanje in zahvalo, nobena ni imela kaj dostaviti ali pripomniti.

Vse drugačen učinek pa je imela lanska decemberska številka, posvečena «Ženi». Odmevi so prihajali razmeroma pozno, znak, da so se čitateljice prej poglabile, prebirale večkrat in šele potem izrazile svoje mnenje. Marsikatera je iskala v zbirki samo sebe; niso bile redke, ki se prej niti poznale niso in so se zagledale šele v zrcalu tega ali onega sestavka. Ker pa ima vsaka žena poleg nekakih skupnih, zunanjih, materialnih znakov, ki sestavljajo njeno življensko pot, tudi še svoje in svoje okolice posebno, le njej lastno notranje življenje, ki ima toliko različnih odsenjaj, kolikor žen in mož je na svetu, je pač umljivo, da so imele čitateljice marsikaj pripomniti, dostaviti ali ugovarjati. Njih dopisi so značilni tudi po svoji obsežnosti; večina jih je pisanih na velike pole, z zgovornimi besedami, kar priča, kako se je dopisovalka res pomudila pri stvari.

Preozek je prostor, da bi mogla objaviti vse dopise, ki so zanimivi že radi tega, ker so jih pisale žene z različno izobrazbo, različnimi svetovnimi nazori in v različnih položajih. Navedla bom ob kratkem le nekatere, ki posebno jasno kažejo, kako različno pojmujejo naše čitateljice nekatera vprašanja.

Jela Pavlova je vsa vneta za Strindberga in doda «Pismu» F. Bevka:

Velika, plemenita, vseobsegajoča misel! Ali kje naj zajema ženska duša toliko moči, da v takih usodnih trenutkih ne omaga ter ne krene s prave poti, da ne vrne padlemu možu milo za drago, kakor se danes večinoma dogaja! Odkod naj črpa žena zaklade v takih bridkih urah? G. Bevk pravi, da iz ljubezni. Jaz pa pravim: Nikjer drugje jih ne najdeš nego v veri, v Bogu, v krščansko-moralnihazorih. Samo vera in krščansko življenje in mišljenje more nuditi onih vzvišenih zakladov, ki so potrebni ne samo v zakonu nego tudi v vsem življenju, saj črpamo iz vere-zakladnice ljubezen in moč v vseh življenskih bojih.

Dalje čitam v «Pismu» o napačni vzgoji naših gospodičen. S kakšno vzgojo naj se dekliško srce izobrazuje in moralizira? Z lepimi, vzvišenimi, moralnimi nazori, s krščansko-moralno vzgojo — z vero! V veri in ljubezni je vsa temeljna podlaga za pravo vzgojo naših deklet, bodočih mater in žen. Žena brez prave vere, brez vere v Boga, je po mojem mnenju in prepričanju brez morale, brez pravega srca, z omejeno dušo. (Nekateri celo pravijo, da je moderna!)

Večkrat se v čisto, idealno dušo deklice priplazi kot tat, kot gad moralno pokvarjen mladenič in jo z nespodobnimi besedami, s surovimi, strastnimi kretanjami, z nedostojnimi dovtipi umori kakor slana lepo cvetko. Da se ustvari skupna sreča dveh ljudi, je treba tudi naše sinove vzgojiti v versko-moralnem prepričanju. Le značajna in sorodna bitja, ki preveva isti duh versko-moralnega mišljenja in življenja, si morejo ustvariti raj in družinsko srečo.

Andreja - Vera, tudi žena z izrazitim katoliškim svetovnim nazorom, pa ima o Bevku in Strindbergu sledeče mnenje:

Strindberga poznam. Nekoč sem čitala neposredno drugo za drugim Avguštinovo «Izpoved» in Strindbergovo «Modro knjigo». Pa se mi je zdelo Strindbergova misel o Bogu globlja in močnejša, prepričevalnejša nego Avguštinova.

Toda, kar je napisal Strindberg o ženski, ne velja, preveč je bil po svojem nagonu njen suženj in preveč jo je zato sovražil. A kar je izrazil o «skrinjici draguljev in moževi boljši polovici», je uborno in majhno, velikega duha nevredno. Tisto gaženje po blatu in nato kesanje in očiščevanje ob ženi, ki vse potrpi in se vdano izživlja v samem čujanju «draguljev» in čakanju, kdaj se bo možu zopet zahotelo po očiščevanju — to je klavrno.

Klavrna sta tak mož in taka žena. To se pravi: taka žena bi mogla biti tudi svetnica in svetega spoštovanja vredna. Toda svetništvo je živa žrtve in redek dar božji. Nihče nima pravice zahtevati od svojega bližnjega, pa najsi je to tudi žena, te žrtve in od Boga tega daru — zato, da bi mogel sam tem brezskrbneje grešiti.

Taka misel ali bolje taka praksa o ženski vlogi v zakonu se je mogla poroditi le v dobah, ko je bila ženska dušno in gmotno popolnoma v oblasti moža, ko ji je mož kot samozvanec pisal postave, proti katerim ni bilo vzklica niti na nebo, saj je morala žena možu pred samim oltarjem priseči brezpogojno pokorščino. Za tiste dobe bi bil Strindbergov recept «skrinjice z dragulji» zelo blagodejen obliž, toda danes prihajati z njim — je pa malo kasno!

Pripovedujejo, da sedaj žene terjajo od mož tako velikodušno moralo v zakonu, kakor jo tu Strindberg priporoča ženam. In baje da se mnogo mož tej zahtevi tudi pokori, ne iz svetništva seveda, marveč iz raznih človeških slabosti, morda tudi iz zavesti, da je treba plačevati davne dolgove?

Kakorkoli že bodi, vloge čuvarice «skrinjice draguljev» si ženske ne bodo dale več natvesti niti v imenu velikega ženskega inkvizitorja Strindberga. Že zato ne, ker «zaprtega doma ob toplém ognjišču» danes tudi za žensko več ni in mora — ali če kdaj ne mora, pa vsaj hoče — tudi ona v «surovosti življenja». Tu je torej že treba, da oba vzajemno čuvata dragulje, ki sta jih drugi drugemu dala v svojih lepih urah — če sta jih seveda sploh imela! Če ne, naj jima obema Bog pomaga in se usmili njunih otrok, ako jih — gorje! — imata.

Je pa tudi drugače težko misliti, da bi hotel človek, ki je nov — in za novo dobo se spodobijo novi ljudje — hoditi po izhojenih, blatnih potih dobe, ki se je postarala in stoji z obema nogama v grobu. Težko si je misliti, da bi hotel novi človek živeti dvojno življenje: sedaj kot dvoživka v močvirjih in lužah, potem pa kot nadolžen golobček.

Kdor je za kaj in je res nov, je iz enega kosa, cel; je orel, ki živi samo v nebotičnih višavah. In orel hoče sebi enako družico in je ne bo iskal po nižavah niti ji ne bo pripisoval vloge ponižnega jagnjeta, ki naj bi nosilo njegove grehe. Orel hoče družico, ki bo sposobna z njim meriti svoja krila v sinjih, čistih daljavah.

Novi mož in nova žena — orel in orlica. Oba močna, višinam vajena in zanje ustvarjena. A v varnem gnezdu njun skupni zaklad — orliča, solncu zaobljubljeni.

M. Vičičeva piše:

Zeło mi je ugajal zvezek, posvečen «Ženi», ker tako lepo in pomembno opisuje in poudarja žensko vrednost.

Lep je ta pojem, ali vprašam vas, more li si vsaka ženska v svojih razmerah priboriti tisto, kar se imenuje enakopravnost, energija, svoja volja in razum, da bi storila kaj po svojem mišljenju in prevdarnosti, ko je le sužnja svoje družine in trpljenja.

Ali ne veste, kdo so tiste reve, ki ječijo pod jarmom in morajo močnati ter si ne morejo pomagati drugače kot s pridušenim jokom na skritem.

To so snahe (neveste)! Kot mlada, neizkušena, upanjapolna deklica se poroči z mladeničem z ono ljubeznijo, ki je slepa in gluha, misleč si: ljubim ga, on tudi mene, kako bova srečna! A na težkoče, ki jo čakajo, ne pomisli, saj je močna, zdrava in pogumna. A potem, ko minejo medeni tedni, se šele zave, kaj je.

Mogoče je prišla še celo na zadolženo hišo k veliki družini, kjer so bratje in sestre, katerim bo treba še za doto skrbeti. Starši bi hoteli priboljškov, a uboga nevesta bi rada ustregla, pa ne more vsem; mož nima toliko zaslužka, mogoče se še celo napije, ko vidi svojo ženo neprernehoma vzdihovati.

Potem nastane prepir, kdo je kriv? Nevesta, seveda, kdo drugi? Uboga žrtva, vem, da trpiš, ter sočustvujem s teboj!

Ali: deklica se poroči v nadi, da bo pripeljana k svojemu lastnemu ognjišču, vesela, da bo skušala možu pokazati svojo kuhinjsko umetnost, da mu bo postregla, če tudi mogoče skromno a z ljubeznijo. Kako se veseli ob tej misli!

A potem — tašča ne da kuhalnice iz rok, nevesta mora opravljati druga dela; postala je morda mati, zaželi si tega ali onega, ali boji se reči tašči, ker ji je vse zaklenila, češ, mora se varčevati. So tudi take tašče, ki si spravljajo, da nosijo na skrivaj svoji omoženi hčeri.

Nevesta potoži možu, a on opozori mater lepo, boječe; mati se pa zadere s kako neljubo besedo in tako nastane prepir.

Niso li nekatere neveste žrtve, trpinke? In takih in enakih slučajev je po naših krajih mnogo. Tudi takim revam bi bilo treba svetovati in jim pomagati. Marsikatera mora v najlepših letih plačati s prezgodnjim grobom svojo neizkušenosť.

Predvsem pa bi morala mati skrbeti, kam bo dala svojo hčer. Kaj otrok ve, kaj je prav, mati pa je v marsičem izkušena, saj je morda sama isto prestala.

Večini čitateljic je bilo pismo Božene Němcove pravi užitek, ena celo priporoča, naj bi ga čitali tudi močje.

Ženi, ki živi z možem v lepem soglasju, se zdi «Ločena žena» slab spis, nesresničen tip, ker se je poročila brez ljubezni. In vendar je baš ta slika napisana po bridki lastni, resnični izkušnji!

Članek «Žena z možem pijancem» je vplival na mnoge kot olje na pekočo rano.

Tako se vrsti pismo za pismom, vsako pohvali celotno zbirko, zraven pa še kaj doda iz lastnega opazovanja. Najbolje je pač zadela ona, ki pravi:

«Številka «Ženi» je bila zelo zanimiva, vendar idejno premalo močna. Sicer pa vem, da imate težko stališče».

In Milka G., ki zaključuje:

Čeprav sem ves zvezek čitala z največjim zanimanjem, moram vendar reči, da bi si za svojo osebo želela drugačnih člankov, temelječih na modernejših nazorih o vrednosti mozeve in ženine osebnosti. Ali pred očmi imam splošni kulturni pomen vašega dela.

Spričo današnjega položaja pač ne morete dajati listu izrazitejših smernic; kakor hitro bi se izneverili dosedANJI poti, bi postal list glasilo samo enega dela ženstva; nas pa je tu malo in se ne smemo cepiti. Če si katera želi več verskih naukov, naj pazno posluša pridige naših duhovnikov; one pa, ki jim je list premalo moderen, so pa gotovo v takem položaju, da si lahko nabavijo še drugo čtivo.

Res, težko je naše stališče. Komur je na srcu naša stvar, bo uvaževal naš položaj in nam zato tudi kaj izpregledal.

Uredništvo.

Po ženskem svetu.

Frnja Tavčarjeva je praznovala 8. februarja t. l. šestdesetletnico. Vsa slovenska ženska društva so svečano proslavila jubilej najzaslužnejše Slovenke, mestna občina ljubljanska pa jo je ob tej priliki imenovala za častno meščanko. Gospa Tavčarjeva je predsednica Nar. ž. Saveza, Kola jugosl. sester, Splošnega ženskega društva in društva «Atena» v Ljubljani.

Nad 35 let se slavljenska uspešno udejevuje v slovenskem ženskem pokretu, kjer si je stekla posebnih zaslug kot ustanoviteljica prvih ženskih združenj in zavodov ter kot spretna, obzirna in neumorna voditeljica svojih sodelavk. S posebno hvaležnostjo pa mislijo ob tem jubileju nanjo dolge vrste trpečih in bednih, dijakov, brezposelnežev in povesnih revežev, ki so v vsaki sili našli pri njej dejansko pomoč in blagohoten nasvet. Javno udejstvovanje gospe Franje Tavčarjeve kaže danes lepe vidne uspehe, njena skrita, plemenita dela usmiljenja pa solnčijo njen jubilej s posebno topljo zarjo.

Zasluzni in plemeniti ženi priscrne čestitke tudi z naše strani!

Žena v konzularni službi. Nizozemska vlada je imenovala gospo Rankelovo za svojo konzularno zastopnico v Jeruzalemu.

Prva podpredsednica avstrijskega parlamenta je Olga Rudel - Zeynek, ki so jo pred kratkim izvolili na to odlično mesto.

Na Angleškem je mnogo žen izvoljenih za župane. Uspeh njihovega dela se kaže predvsem na socialnem in zdravstvenem polju. Minuli mesec so imele v Liverpoolu županke veliko zborovanje. Obravnavale so razna vprašanja, ki naj se rešijo v občinskih upravah. Bile so vse enako oblečene: v temne obleke, na glavi trivoglata klobuk iz črnega baržuna in svile.

Materinstvo.

Dojenček se slabo razvija. Velike važnosti za otrokovo zdravje je dihanje, spanje, prehrana in toplota njegovega živočka. Posebno je treba paziti na pravilno toploto takoj po porodu. V materinem telesu je bil dojenček na toplem, zato ga je treba tudi sedaj varovati. Vendar pa več dojenčkov oboli radi prevelike toplote kot radi prenizke. Poleti se povit otrok poti, pa radi pivoja ne more pot izhlapevati; pozimi pa imajo otroka v kuhinji, polni sopare. V takem prostoru se zopet ne more koža pravilno zračiti, pa tudi dihanju škoduje.

Matere ne verujejo, da vpliva toplota tudi na prebavila. Napačna prebava je kriva, da je dete blede, da slabo spi, je nemirno in sitno, ne sesa z veseljem, blato gre nepravilno od njega.

Nepravilnemu prebavljanju je seveda lahko kriva še pomanjkljiva, preobilna ali napačna hrana, okuženje črevesa ali pa tudi prirojena napaka na prebavilih.

Za dobro uspevanje potrebuje dete tudi svetlobe in zraka. Svetlobe primanjkuje posebno po velikih mestih, a tudi naše kmetijske hiše so temačne, posebno pozimi in če niso obrnjene proti južni strani. Zdravniki so ugotovili, da je pomanjkanje svetlobe pogostokrat edini vzrok rahitike. So slučaji, ko ima dete pravilno hrano in povsem higijenično nego, pa je vendar rahitično ter trpi na vseh poznejših posledicah te takozvane angleške bolezni. Zato dajte, matere, otroku dovolj dnevene svetlobe. Če so naša stanovanja senčna, vodite deco na solnce, na travo, kamorkoli, da jih bo le obsevalo solnce. Ne imajte otrok zastrtih in dajte otrokom najsvetlejšo obo.

Znano je, da solnce zamori bacile, zato so solnčne sobe tudi v tem pogledu priporočljive. Pa tudi če soba nima solnca, a je vendar svetla — velika okna, svetlo poslikana, svetlo pohištvo, zastori in dr. — je veliko več vredna nego temačna. Vsaka svetloba, celo umetna, uničuje bacile. S tem pa ni rečeno, da bi bilo treba tudi podnevi svetiti z elektriko, ne, ker umetna luč škoduje očesu. Kadar govorimo o vplivu svetlobe na otrokovo zdravje, imamo v mislih le naravno dnevno svetlobo, posebno še neposredno solnčno sijanje.

Negovanje prs. Kmalu, ko žena zanosi, nabrekno prsa in čuti napete one mišice, ki gredo od prsi proti pazduhi. Bolečina je nekako podobna utrujenosti, ki se pojavi po telovadbi ali po težjem vzdigovanju z rokami. Pri nekateri ženi je nabreklost prsi prvi in najzanesljivejši znak nosečnosti. Zato je pa dobro, da dobe prsa potrebno oporo že takoj prve tedne. Dokler so bili v modi moderci, ki so se spredaj do pasa tesno zapeli, so dobila prsa državo že v tem. Nekateri žene so si podkladale še prtičke, da so se prsa bolj dvignila. Pri današnji modi pa nosi žena mali moderček, ki ga drže le ozke naramnice. (Glej našo zadnjo prilogo!) V tem moderčku dobe prsa prav primerno oporo in še želodec ostane neoviran. Še bolj potrebna je prsim opora po porodu, ko se napolnijo z mlekom in se povesijo. Zato mora imeti doječa mati vedno prsa v primerni opori, drugače ji bodo po dojenju ovenela in se ji povesila, kar gotovo ni v kras životu.

Higijena.

Higijena v domačem gospodinjstvu. Svoje zdravje moramo čuvati bolj kot vse drugo imetje. Posebno velja to za delavni sloj, ki mu je zdravje vse njegovo bogastvo. To

zdravje je pa pri delavnem sloju v veliki meri ogroženo ne samo vsled vrste dela, ampak tudi vsled pomanjkljive izobrazbe delavcev. Žal se pri nas dogaja, da delavec v prostem času preveč poseda po gostilnah, mesto da bi se posvetil samoizobrazbi. Vsled tega delavstvo tudi ni dovolj seznanjeno s higijeno in posveča snagi prav malo pažnje. Ni čuda tedaj, če zahtevajo razne bolezni največ žrtev ravno iz delavskih slojev... Nepoznanje in neupoštevanje higijene pa se pozna tudi v domačem gospodinjstvu delavske rodbine. Nič boljše pa ni tudi med kmetskimi slojem, kjer so posebno starejši ljudje zelo konservativni in težko dostopni za vsak poduk. Vsled tega je potrebno predočiti gospodinjam, ki oskrbujejo celo družino in morda prehranjujejo še tuje ljudi, potrebo higijene pri gospodinjstvu.

V vsaki sobi, posebno pa v kuhinji mora vladati največji red in snaga. V sobah spimo, čitamo in jemo, in tako uživamo slab ali dober zrak, ki se v njej nabira. V kuhinji pa se pripravlja naša hrana in gotovo ni vsakemu brez pomena, koliko nesnage in prahu s hrano zavzije. Ugotovljeno je, da je v sobnem prahu zelo veliko kali bolezni. Vsled tega se moramo čuvati, da tega prahu ne vdihavamo in da ga tudi s hrano ne zavzivamo. Nikakor ni torej na mestu, če gospodinja pometa na suho v zaprti kuhinji, povrhu pa pusti še hrano na mizi, v omari in drugod nepokrito. Gospodinja naj redoma pometa v času, ko ničesar ne kuha in vselej le pri odprtem oknu in z vlažno metlo. Vse jestvine, kakor kruh itd. naj ima vedno pokrite. Grda razvada, puščati jestvine nepokrite, ne vlada samo v domačem gospodinjstvu, ampak tudi v gostilnah in trgovinah. Kolikokrat se vidi v gostilnah po mizah kruh, ki se cel dan praši in na katerem se pase cel roj muh. Na ta način pa pridejo na kruh kali najrazličnejših bolezni, ki so se zaredile v prahu ali ki so jih muhe nabrale na smetiščih, raznih odpadkih itd. Če potem kdo, ki je tako okuženo jed zavžil, oboli na grizi, tuberkulozi ali drugi nalezljivi bolezni, tedaj je celi družini nerazumljivo, kako je prišla bolezni v hišo, češ saj nismo bili pri nobenem takem bolniku, da bi se od njega bolezni nalezli. Ne pomislijo pa, da je bolezni prišla s prahom ali potem muhe na nepokrito jed, ki jo je oboleli zavžil.

Gospodinja mora imeti pri kuhi ruto na glavi, kar si lahko privoščijo še tako revna družina. Tudi ne sme gospodinja štediti z vodo in milom za umivanje rok. Če opravlja v času, ko kuha hrano, še druga dela, kakor postilja, iztepa preproge in enako, si mora vsakokrat, predno ima opravke z jestvinami, roke dobro umiti. Tudi naj ima pri kuhi drug predpasnik, kakor ga uporablja

pri pospravljanju, otepanju preprog itd. Na ta način prepreči gospodinja, da bi prah, ki se ji pri pospravljanju nabira na predpasniku oz. na obleki, prišel v hrano.

Nepravilno je tudi, če ima gospodinja v kuhinji razobešeno posodo po zidu, da morejo njeno zunanjo lepoto sosede občudovati, ne smatra pa potrebno vsako posodo pred uporabo dobro omiti in očistiti na njej nabrani prah.

Gospodinjše morajo skrbeti za pogosto in temeljito čiščenje rok in nohtov. Posebno velja to za slučaje, kadar mora gospodinja z rokami mesiti testo. Za nohti se nabira nesnaga in se je že večkrat pripetilo, da se je vsled nesnage, ki je bila za nohti prinesena na kruh oziroma testo, zastropila marsikatera oseba. Nohtov ne smazimo samo z umivanjem, ampak moramo umazanost odstraniti izza nohtov s kakim pripravnim predmetom, n. pr. z nožkom ali škarjami. Čim krajši so nohti, tem boljše.

Kadar mora gospodinja streči bolniku, posebno če je bolan na kakšni nalezljivi bolezni ali tuberkulozi, mora paziti, da ne okuži s svojo nepazljivostjo še druge člane družine. Vsakokrat, ko gospodinja takega bolnika postreže, se mora dobro umiti. Paziti pa mora tudi, da se perilo in posteljnina bolnika dobro desinficira, to je, da ga opere ločeno od drugega perila in dobro prekuha.

Omeniti bi bilo še polno drugih nedostatkov, ki vladajo v domačem gospodinjstvu. Vse pa je odvisno le od gospodinje. Če bo gospodinja pridna in snažna, bo to tudi v njeno lastno korist. Vladalo bo okrog nje zdravje in veselje. Vselej naj si predочи, da zdravje njene družine ni odvisno le od dobrega zraka in zadostne prehrane, ampak tudi od snažno in okusno prirejenih jedil. (Iz «Zdravja»).

Če se jed zaleti. Večkrat zaidejo drobtinice ali celo slina v sapnik in povzročajo hud kašelj. To pa je že prva naravna pomoč, kajti z močnim kašljem vržemo drobtinico iz sapnika. Včasih pa kašelj nima uspeha in če si ne znamo v naglici hitro pomagati, se lahko zadušimo. Trkanje in udarjanje po hrbtu navadno ne zadostuje. Kako si pomagajo živali? Gotovo ste že videli kravo ali psa, ko se mu je zaletela koščica: ko ga zažene kašelj, stegne glavo zelo globoko navzdol. Istotako naj napravi človek. Položimo ga počez na posteljo ali čez stol, leži naj na trebuhu, roke vrpte na tleh, zgornji del trupa naj tudi visi navzdol, pa naj tako globoko in počasi diha. Pri tem naj ga kdo drugi udarja po hrbtu in po prsih.

Kuhinja.

Postrvi (delikatosa). Štiri manjše postrvi osnaži, operi ter polij s kisom, pomešanim z

vodo. Tako naj leže 10 minut, a v porcelanasti posodi. Med tem pokuhaj $1\frac{1}{2}$ l vode, 2 do 3 zajemalke vinskega kisa, nekoliko limonovega soka še končno vmes vlij, osoli, previdno vložij v to vrelo tekočino postrvi in naj naglo prevro, toliko da jim oči ven stopijo. Zivalice morajo ostati cele. Potem jih vzemi z lopatico ven, da ne razpadejo. Kisli krop kuhaj še dalje, popravi, če treba, okus in daj v vrelo 16 listov bele želatine. Iz tega lonca vzemi posebej prav malo kropa in ga pobarvaj s 4 listi rdeče želatine, kar ostane za garniranje. Če je krop moten, megle, prevri v njem sneg dveh beljakov. Potem vse precedi skozi junjo. Konečno izplahni posodo z mrzlo vodo, ne obriši je nič in jo napolni do polovice z ohlajenim, precejjenim kislim kropom. Ko se na ledu strdi, daj na to živco postrvi. Naloži lepo: rep, glava, rep, glava, to se ob strani vrsti. Riba leži na hrbtu. Daj še ostalo polovico hladetne na postrvi in postavi na led. Če nimaš ledu, zadostuje mrzla voda. Rdečo živco posebej strdi, nareži v zvezde, srčke, liste, po vrhu še belo živco, da se lepo garnira.

Strudelj. Napravi testo: 35 dkg presejane moke, $1\frac{1}{2}$ pecivnega praška, dodaj 10 dkg sladkorja, 5 dkg surovega masla, 1 jajce, malo soli ter dodaj mleka, da ne bo testo pretirno, ker se drugače lomi.

Testo dobro obdelaj in ga razvaljaj za nožev hrbet debelo. Pripravi med tem nadev: prikladna je borovnična marmelada, boljše še jabolčna, kateri pridenes malo ruma, limonove lupince in sladkorja. S tem namaži razvaljano testo, a ne preveč, da ni pretežko, ga zvij, prereži v dva dela, deni na namazan pekač ter peci v neprevročii pečii pol ure.

Štrukelj lepo naraste, šele ohlajenega razreži v male koščke, katere lahko serviraš tudi k čaju.

Dunajski flancati: Zmešaj 34 dkg moke, 14 dkg zdrobljenega surovega masla, 3 rumenjake in toliko smetane, da bo testo lepo rahlo a ne mehke. Tudi žličko sladkorja in malo soli. Dobro predelaj na plohu. Počiva naj pol ali le četrt ure. Razvaljaj za noževo hrbitišče debelo, z obodcem naredi oblike ter ocvri v vroči masti. Zraven daš toplo mezgo. Potrosi s sladkorjem.

Čokoladna torta. 15 dkg masla mešaj s 15 dkg sladkorne sipe in 4 rumenjaki dotle, da se speni. Prideni nato 15 dkg fine moke ter 15 dkg v pečii zmečkane čokolade, ki si ji v to svrhu prilila žlico vode. Vse še dobro zmešaj ter vlij v tortni model, katerega si podložila s papirjem. Pečii v neprevročii pečii. Ko je torta pečena, jo zvrni iz modla, da pride spodnja stran na vrh. Razmaži po vrhu za prst na debelo gosto marelično mezgo ter povrhu vlij še čokoladno glazuro. Glazura se napravi iz 10 dkg

čokolade, 2 žlic sladkorne sipe in 1 žlice vode.

Kakavova torta. Mešaj 7 dkg surovega masla, 1 jajce, $\frac{1}{4}$ kg sladkorja kake pol ure, potem dodaj $\frac{1}{4}$ kg presejane moke, 1 pecivni prašek, malo vanilnega sladkorja ter nazadnje po žlicah dodajaj 4 dkg kakava, prelij malo mleka ter še nekaj časa mešaj. Deni torto v tortni model ter peci pri rahli vročini dobre $\frac{3}{4}$ ure.

Ohlajeno torto prereži, vzemi nekaj sredice do roba ven ter jo zmešaj z nadevom. Malinov je dober, zelo dober je nadev iz zelenih jabolok — (zele), prideni mu sladkorja, ruma ter nekoliko nastrgane vanilje; dobro je tudi, da torta s tem nadevom še po vrhu malo namažeš, predno jo glaziraš.

Za glazuro vzemi: 6 žlic stolčenege sladkorja mešaj z 1 beljakom $\frac{1}{4}$ ure, vmes daj malo ruma za duh.

Oblita torta je lepa, dobra ter nadomeštuje prav kakšno dragoceno torto.

Trda pogača iz starega kruha in moke. — Zamesi iz $\frac{1}{4}$ kile črne moke, 5 dkg sladkorja, 5 dkg masla in toliko mleka, da se da ugnesti. Na koncu vmesi še kvasni prašek, potem raztegni testo po pekaču. Zdaj pa vzemi $\frac{3}{4}$ fino zdrobljenega in prepečenega starega kruha, $\frac{1}{4}$ kg. sladkorja, žličko ruma (če je), žličko sladke skorje in janeža, $\frac{1}{4}$ kg črne moke in kvasni prašek, zamesi z vodo ali z mlekom precej trdo testo in raztegni ga vrh prvega testa. Pečii pol ure pri hudi vročini. Spečenege namaži z raztopino žlice sladkorja v 3 žlicah vode in razreži, ko se je ohladilo, na ogličje. Zato se porabijo lahko ostanki kruha, treba jih je pa prepeči v pečici, da so prav krhki, potem se stolčejo ali zribajo, presejejo in stolčejo še enkrat. Lahko se vmesijo kar med moko. Ta kruh je jako nasiten.

Gospodinjstvo.

Gobe v podu.

V moji sobi so zelo rastle gobe, da radi vlage še ribati nisem pustila več. Končno mi je bilo dosti. Otroci so hodili vsak dan v ono sobo «nabirati gobe». Kupim 1 kg sode ter jo raztopim v 2 l vode (vroče). S to raztopino sem polivala po malem z žlico po vsch špranjah, kjer so rastle gobe. Seveda sem jih prej, kar jih niso že otroci, iztebila in pomela. Nič več niso rastle. Čez nekaj dni se je še drugje katera pokazala, pa sem jo brž polila v dnu s sodo. Odslej ribamo vsak mesec z močno sodo. V drugem škaflu pa imamo toplo vodo in drugo junjo za brisanje. Treba je seveda skrbno pobrisati, ne pustiti na pol mokro. Dobro tudi zračim in pozimi kurim. Gobe pa ni nikdar niti ene več. Katja.

Iz naše skrinje.

NOŠA IN OBIČAJI V TRZAŠKI OKOLICI.

Ženitovanjski kolački. (Nadaljevanje.)

Pri vstopu v hišo nevesta lepo pozdravi in potem nadaljuje: «Prinesla sem vam moje kolače» ter pri tem začne skladati na mizo določene kolače. Domači gospodar se ji primerno zahvali za lep dar in počastitev, in ker je čas nevesti le skromno odmerjen, traja poset le na kratko. Med tem časom se govori seveda le o predstoječi poroki in le na kratko jo povprašujejo, ali se je ji bo kaj tožilo po domu, ali ji je všeč na novem domu, ali je kaj močno srečna. Ko nevesta odgovarja na ta navadna, pa vendar ljubka in prisrčna vprašanja, seveda istotako prisrčno zardeva. Pri tej priložnosti povabi tudi nevesta osebe na svatbo. Povabilu se povabljeni prijazno odzovejo in zahvalijo. Ko «novica», kakor jo navadno zovejo, odda vse svoje kolače, ki si jih je naložila dopoldne pri odhodu, se odpravi zopet po drugo brašno za novo slično pot; ako se je pa preveč zakasnila, mora seveda nadaljevati šele drugi dan, pa tudi še tretji, dokler niso vsi določeni obdarovani s slastnimi kolači. Vsak hišni gospodar ali gospodinja in tudi drugi poedini obdarovanci stisnejo «novici» pri odhodu prijazno roko v slovo, želeč ji obilo sreče, ter ji kot prispevek za obilne priložnostne troške spustijo v roko tudi kak dar v novcih. Toda ta dar je povsem prostovoljen in ni nikdo k temu ne siljen ne dolžan, še manj je pa v nevarnosti, da bi ga «novica» na kaj takega opomnila. Seveda po starem: «Roka roko umiva, lice pa obe.»

Omeniti moram, da mora ostati nekaj kolačev tudi za svatbo.

Zdaj pa recite, ali ni res lepa ta navada medsebojne ljubezni in vzajemnosti? Odkritosrčno rečem, da mi je kot mali deklici to jako ugajalo in sem se s svojima dokaj mlajšima bratcema in sestrico veselila jenske in predpustne dobe porok, ko so prihajali v hišo slastni kolači. In kako dobri so bili, navadno za nas malčke bolj majhni in že odmerjeni za otroke, in kako smo jih potem z veseljem spravljali «pod streho». Kar sami so se topili v ustih in polzeli po «dolgi dolini» v nenasične zelodčke, dasi nam ni ničesar manjkalo, ali «kolači» so bili nekaj tako posebnega, da jih nismo pozabili še sedaj, ko smo odrasli. Mestne gospe, kamor so dekleta iz vasi nosila mleko ali prala perilo, so tudi dobile take kolače v dar in morda se jih katera tudi še spominja z menoj vrzd. Bojim se, da je v sedanjih vedno slabših časih, ko že vsi stari običaji zamirajo in se opuščajo, že izginita tudi ta lepa navada iz dobrega slovenskega ljudstva, iz naše lepe vasi. (Dalje prih.)

(Rosandra.)

O lepem vedenju.

V hotelu.

(Nadaljevanje.)

Bodi vljuden s hotelirji in z uslužbenci hotela, kjer izstopiš. Ne stavi na uslužbenec pretiranih zahtev z nemarnostjo ali netočnostjo. Obeduj ob določenih urah; če obeduješ table d'hotel, ne zahtevaj ponovno že enkrat ponudene jedi. Bodi prizanesljiv in dobre volje. Ne kritiziraj hotela, njega uprave, ne njih navad. Če nisi s hotelom zadovoljen, preseli se drugam in ne kaži se nezadovoljnega.

Ne pozabi dati uslužbencem, ko odhajaš napitnico, ki je povsod v navadi.

V kopalščih respektiraj vsakogar lastnino. Ne poslužuj se tujih kabin ali šotorov. Če imaš na razpolago šotor od kopalškega gosta samega, ne vabi s seboj svojih prijateljev.

Na potovanju sprejemaj le toliko prijaznosti, kolikor jo lahko vračaš. Na potovanju lahko povabiš na obed ali večerjo v hotel za revanžo obeda ali večerje v domačem kraju.

Obiski.

Obisk napravimo osebi, kateri hočemo izkazati spoštovanje. Iz tega sledi, da se mora obisk vedno lepo sprejeti. Če imaš vzrok, prekiniti znanstvo, sporočiš obisku po služkinji, ki odpira vrata, da obiska ne sprejmeš.

Ljudem, ki so, četudi za hipec časa, pod tvojo streho, izkaži ljubeznivo gostoljubnost.

Moška obleka.

Za moškega je obvezna korektna, skrbno elegantna vnanost, brez afektacije in stanu primerna. Rokavice naj bodo v skladu z obleko: redingot ali žaket temne barve. Teločnik modne, diskretne barve.

Pri večernem obisku se nosi smoking, to je črna obleka s kratkim suknjičem brez žepov na eden ali dva gumba.

Gospod pusti v predsobi površnik ali plašč in tudi dežnik. Ako v predsobi ni služinčadi in tudi ne obešalnika, se vrže plašč črez roko, dežnik pa se položi v kot.

Pri dopoldanskem obisku, ali če obiščeš gospoda, ne slači površnika. Zadostuje, ako ga samo odpneš pri vstopu v salon ali v pisarno.

V principu vstopi gospod v salon s klubokom v roki. Tudi palico obdrži v roki in ne sme pod nobenim pogojem odložiti ene ali druge stvari na mobilje.

Klubok se drži vedno tako, da se podloga ne vidi.

Ženska obleka.

Za ženske je težko določati vizitno obleko. Preveč je odvisna od mode. Vendar ne zavisi eleganca ženske obleke od bogatega nakita, marveč od okusne harmonije cele

vnanjosti. Preobložen nakit in predragoceno blago napravi nadut in zopern vtisek.

Dama, ki gre na obisk, naj je še tako imovita, ne sme vsega nase obesiti. Neprimerno ali izzivajoče razkošje v obleki škoduje dobremu ugledu močnejše bolj kakor omalovažujoča preprostost v obleki.

Ljudje so zelo strogi v obsojanju, posebno kadar se tiče ženske. Zato naj se oblači dama vedno svojemu stanu primerno in raj se skrbno ogiblje kričave vnanjosti.

1. Preprosta obleka za obiske k intimnim znancem in prijateljem, h katerim se delajo obiski tudi izven določenih dni in ob vsakem času. To so promenadne obleke.

2. Boljša prazniška obleka za oficijelne obiske, ki mora biti po kakovosti materiala v skladu z lastnimi in tudi z razmerami osebe, katero obiščemo.

Nakit se pri obiskih nosi le zelo omejeno. Splošno se nosi nakit zgolj zvečer.

Klobuk se pri obisku obdrži na glavi. Istotako obdrži dama pri obisku krzno, kakor tudi mufl.

V predsobi odloži dežnik, galoše in tudi, če imaš slučajno s seboj kak zamot.

Solnčnika ne polagaj čez kolena, marveč ga drži ob sebi.

Gospod ne sme s palico kazati na predmete, ne lipati z njo po preprogi ali jo vrteti in z njo obešati klobuk.

Še nekateri obiski.

1. Obiski spoštovanja, ki vsebujejo oficijelne, slovesne, noveletne, nastopne, poslovilne, poročne, bolniške in sožalne obiske.

2. Zahvalni obiski, ki vsebujejo zahvalo za kako uslugo, darilo, ugodnost ali naklonitev; sem spadajo tudi obiski po balu, večerji ali obedu.

3. Prijateljski obiski, katerih glavni namen je simpatija. Menjavajo se med ljudmi, ki so v prijateljskih odnošajih in ki si žele od časa do časa napraviti par prijetnih uric.

4. Oficijelni obisk. Kako se napravi obisk predstavniku države, visokim dostojanstvenikom, to je že vnaprej označeno po specialnem ceremonialu.

Ministru se napravi obisk ob času, kakor ga določijo on sam, ali pa se prosi za izjemno avdienco.

Oficijelni obisk traja zelo kratko; ko je tak posetnik povedal namen svojega obiska in prejel tozadeven odgovor, naj vstane in odide takoj, če ga ne zadržujejo.

Posetnik titulira osebo, ki ga sprejme, po njenem činu: gospod minister, gospod župan, gospod predsednik. Posetnik ne sme ponuditi prvi roke in ne sme sesti, dokler se mu ne ponudi prostor. Tudi je dobro, da se preje informira pri poduradniku ali slugi o navadah in naslovih.

5. Ceremonielni obisk. To so obiski, ki se delajo med ljudmi enakega poklica: uradniki, vojaki, ob nastopu v službo, premetitvah in ob drugih prilikah.

Občinski, deželni, državni in vojaški predstojniki so primorani ob novem letu, ob napredovanju in ob slavnostnih prilikah sprejemati različne imenitne osebe in predstojnike drugih uradov.

Tudi ti obiski so kratki. Največkrat posetniki opravijo obisk kar stojé; potem ko so povedali par vljudnih fraz, se naj poslovijo in napravijo drugim prostor.

Pri teh obiskih vodi in določa konverzacijsko osebo, ki sprejema.

Najdaljši obisk ne sme trajati več kakor deset minut. Ob tej priliki se nosi črna obleka, bela kravata in cilindar, za vojaštvo velja gala-uniforma.

Obbligatno je ceremonielni obisk vrniti v osmih dneh.

6. Novoletni obisk. Ta obisk se napravi lahko že zgodaj dopoldan. Ni to obisk zgolj iz vljudnosti, ampak iz spoštovanja in praznovanja. To velja za moške in ženske. Napravi se ta obisk vsem sorodnikom in dobrim prijateljem ter ljudem, katerim si obvezan pokazati se naklonjenega. Novoletni obiski se delajo ves mesec januar.

7. Nastopni in poslovilni obiski. Uradnik, ki je premeščen v nov kraj in urad, napravi svojemu predstojniku in kolegom nastopni obisk. Če je uradnik sam predstojnik kakega urada, napravi nastopni obisk tudi predstojnikom drugih uradov. Število nastopnih obiskov se kolikor močnejše omeji.

Če osebe, katere obiščeš, ni doma, ji postavi v levem kotu pripognjeno vizitko.

V praksi se vrne obisk, tudi če obiskovavca nisi sprejel zaradi odsotnosti, in sicer se vrne v osmih dneh.

Če si napravil obiske in ti obiska ni oseba vrnila ali ti je pustila namenoma samo vizitko, pomeni to, da ne želi nadaljnega občejanja.

(Dalje prih.)

Književnost in umetnost

Mladinske pravljice v izdaji belo-modre biblioteke.*)

Marija Jezernikova: Tri pravljice. Ljubljana 1927.

Telesno-kulturno društvo Atena v Ljubljani je v svojem prosvetnem odseku razširilo svoj program tudi na duševno kulturo s tem, da je ustanovilo založništvo, ki nosi ime belo-modre biblioteke. Izdalo je lani »Pravljice o Gralu« v priredbi Anke Nikoličeve, letos — kar bi spadalo v gospodarsko poglavje, ne v moje poročilo — knjigo o francosko meščanski kuhinji. O izda-

*) Marija Jezernikova: O Kresničku, ki je izgubil lučko.

njih so že izpregovorili in naj izpregovore drugi. Moja pažnja pa naj velja dvema drobnima knjižicama, ki sta izšli, prva za Miklavžovo, druga za božično darilo našim otrokom. Kakor slišim, je v načrtu teža založništva, izdajati vsako leto po štiri knjige.

Predvsem je treba opozoriti na pažnjo, ki jo Atena posveča mladinski literaturi že par let sem s prirejanjem pripovedovalnih ciklov pravljic otrokom; letos pa sta že izšli knjižici Marije Jezernikove. Ker se nahaja «Kresniček», ki je izšel v ilustraciji umetno-obrtno šole za Miklavža, tudi v treh pravljicah, ki so izšle za Božič v ilustraciji akademskega slikarja Podrekarja, naj se ozremo predvsem na poslednjo knjižico, v kateri se nahajajo sledeče pravljice: Rdeči dežnik, Kresniček, Gašperčkova žalost. Pripomnila bi le to, da bi bilo založništvo storilo bolj prav, da bi bilo izdalo v drugi knjižici mesto Kresnička novo pravljico.

«Rdeči dežnik» se uvršča polnovredno med mladinske pravljice, polne fantastike, bujnih barv in domislekov, kot jih nahajamo pri najlepših Andersenovih. Živahen in lep slog, ljubeznivi in naivni epizodni prizori, ki spremljajo polet deklice z rdečim dežnikom v pokrajino dalj izhajajočega solnca, barvajo pravljico pestro in zanimivo. Takoj sta švignila in v zrak. Mačke na sosednih strehah so bridko zamijavkale, ker jim je ušel tako krasen ptič. Dimnikarčku je padlo omelo skozi dimnik na ognjišče tako, da sosedja ni mogla skuhati zajutka. Cerkovnik se je zagledal v leteči dežnik in pozabil zvoniti. Mladi vrabčki so zleteli za dežnikom in težko pocepali v cestni prah...

Pravljici o Kresničku in o Gašperčkovi žalosti spadata v vrsto živalskih in rastlinskih pravljic ter pravljic o hudomušnežu Gašperčku iz otroškega marionetnega gledališča, kot jih vidimo zastopane v ostalih evropskih literaturah in tudi že v slovenski literaturi, deloma domači, deloma v prevodih. Pisani sta tudi ti dve pravljici živahno in z bujno fantazijo, tako življsko resnično, da moremo Mariji Jezernikovi, ki je prvič samostojno nastopila s to knjižico, izreči željo, da skoro izda večjo zbirko svojih pravljic. Čitateljice «Ženskega sveta» jo poznajo po rastlinski pravljici «Smreka», ki je izšla v našem listu pomladi in ki je bila takoj prevedena v maloruščino. Pisateljici želimo stalnega napredovanja in uspeha, še mucnejšega poantiranja in morda v poznejših dneh pažnje, da je ne zanese na polje didaktike. Danes pa pozdravljamo njo in njene pravljice iskreno.

K članku, ki bi hotel biti več kot poročilo in več kot podajanje lastnih impresij, bi spadala brez dvoma formalna in stilna analiza omenjenih del, z navedbo definicije in

razorja umetne pravljice in pravljice sploh. To delo pa bi zahtevalo dolgega in temeljitega študija; končno pri oceni pisateljice pri nepoznanju vsega njenega dela to danes še ni mogoče in spada v delokrog bodočih dni.

Podrekarjeve ilustracije so zelo, zelo lepe. Želeti je, da da «Atena» pri svojih bodočih izdanih pravljic možnost vsem našim slikarjem, da govore ob pravljicah slovenski mladini.

H koncu naj izrečem ponovno željo po zopetni, obsežnejši izdaji pravljic Marije Jezernikove. Ženstvu pa kličem, naj sega po njih in pomaže pri započetem delu.

Milena Mohoričeva.

Zapravljivec. Igra v treh slikah. Priredil in predelal Adolf Robida. Ljudski oder XI. zv. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1927. Cena Din. 18.—. Igra, zelo prirejena za naše odre in prirojena za naše razmere.

Tiskovna zadruga je izdala sledeče knjige:

Izidor Cankar: Uvod v umevanje likovne umetnosti (Sistematika stila). Ljubljana 1926. Izdala in založila Narodna galerija. 224 strani, 48 slik.

V današnje zmešnjavo pojmov o likovni umetnosti ter umetnostni zgodovini prinaša Izidor Cankar s svojo knjigo popolno jasnost. Iz naredno bistrostjo je obdelal vse probleme, katerih sodobni izobraženec sam ne more rešiti, in nam dal delo, ki je pravi učbenik za pravilno gledanje in presojanje likovne umetnosti v preteklosti in sedanjosti. V dr. J. Slesingerjevi priredbi II. zvezek **Zbranih spisov Frana Maslja - Podlimbarskega.** Cena Din. 70, vezano Din. 84, polplat. Din. 90.

Podlimbarski, pisatelj znanega romana «Gospodin Franjo», je realističen klasik polpretekle dobe. Njegov slog je domač, jednat in gladek. Zbirka predstavlja pošteno slovensko knjigo, pisano po «zlati, srednji literarni poti», ki ne muči čitatelja z napestostjo brezdušnih doživljajev, nego mu verno slika človeka in razmere, kakor so v resničnem zdravem svetu.

Janko Kersnik. Testament. Povest. V Ljubljani 1927. — Broš. Din. 18.—, v platno vez. Din. 26.—.

Testament spada med najboljše Kersnikove povesti. Zajeta je iz kmetiškega življenja, v kateri je pisatelj plastično opisal vzrast in propad Topolščakove kmetije. Toplo priporočamo.

Petdejska drama «Mariša», posrečeno odersko delo češkega pisatelja Mrštika. Posl. Iv. Albrecht. Cena Din. 18.—.

Dr. Ferdo Kern, Prva pomoč ponesrečenim živalim in nekatera druga navodila lastnikom domačih živali.

Pisec pravi, da je napisal to knjigo, ker se je prepiral, da je naše ljudstvo o najnavadnejših vprašanjih prve pomoči pri živini vseskozi nepoučeno, da so ljudje v takih primerih brez vsakih pripomočkov in da se v skrbi za živino lotevajo popolnoma brezmiselnih in celo škodljivih sredstev. Bogata vsebina 128 strani obsegajoče knjige, ki je opremljena z 93 zelo poučnimi slikami, pojasnjuje v kratkih odstavkih sestavo živalskega života, našteva, katera zdravila so potrebna za prvo pomoč in kako se jih uporablja in živini daje. Nadalje popisuje, kako se ravna z različni ranami ter kaj storiti v raznih slučajih nagle oboletosti. Naslovi: «Poškodovanje rogov», «Poškodba kopita in podkovanje», «Prišč med parklji», «Opeklina», «Strela», «Zlom kosti», «Zvrtje», «Izpad porodnice in maternice», «Izpad danke», «Vnetje vimena», «Driska», «Kolik», «Napenjanje goved in ovac», «Tuji predmeti v požiralniku», «Pretres možganov», «Sončarica», «Nevarnost zadušitve», «Zastrupitve», «Ozebljenje», «Postopanje s popkom novorojenih živali», «Nalezljive bolezni» itd. že sami dovolj povedo, da se knjiga peča z vsemi onimi slučajji, v katerih bi vsak lastnik živine moral vedeti, kaj mu je storiti, da se obvaruje škode.

Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ul. 54, ali pa pri Podružnici Tiskovne zadruge v Mariboru, Aleksandrova cesta štev. 13, velja Din 34.—, poština 2.50 Din.

Jubilejni zbornik za petdesetletnico Otona Zupančiča. Uredil Fran Albrecht, Ljubljana 1928. Izdaja Ljubljanskega Zvona. Cena broširani knjigi Din. 42.—, v platno vezani Din. 56.—, poština 3 Din. — Zbornik obsega 11—čankov, ki z raznih strani osvetljujejo pesnikovo življenje in delovanje. V uvodnem članku podaja zbornikov urednik splošno sliko Zupančičevega pesniškega značaja in razvoja. Posebno zanimiva so pisma Ketteja, Cankarja in Murna Zupančiču. Za pismi se vrsti več razprav o Zupančiču kot umetniku, mislecu. Jako važen del knjige so bibliografski podatki o Zupančičevem literarnem delu iz večšega peresa dr. J. Šlebingerja. Ilustracije podajajo pesnika v različnih dobah, njegove stariše, njegovo soprogo, družino, pesnikov rojstni kraj Vinico. — Lepo, vsebinsko bogato knjigo prav toplo priporočamo.

Vasilij Mirk: Deset povesti za našo klavirsko mladino. Zbirka lahkih rondojev na podlagi narodnih pesmic. Zoločilo in izdalo Pevsko društvo Ljubljanski Zvon v Ljubljani 1927. — Cena v Italiji L 8.— (v razprodaji pri Štoki v Trstu in Katoliški knjigarni v Gorici); v Jugoslaviji Din. 20.— (pri vseh važnejših knjigarnah).

Slovenska klavirska literatura ima v Va-

siliju Mirku svojega najvnetejšega zastopnika. Z njim, ki se je skoro popolnoma posvetil komorni glasbi, smemo otvoriti brez skrbi v naši glasbeni zgodovini tudi poglavje klavirske literature, čeravno se zdi, da našim odličnim zgodovinarjem in muzikologom kaj takšnega menda ni znano (glej Dr. Mantuanijev poizkus jugoslovanske glasbene zgodovine).

Estetična vzgoja sloni pretežno na tehnični spretnosti. Pianist, ki hoče biti tudi umetnik, mora svoj instrument popolnoma obvladati, da zamore z njim ustvarjati nove estetične vrednote. Otdod ona velika važnost tehnične vzgoje, ki zavzema dobre tri četrtine vsega klavirskega poduka in ki je marsikomu nepremostljiva ovira za doseg popolnega uspeha. Tudi se gojenec s takim podukom težko sprizajni, ker ga njega enoličnost in mehaničnost odbija. Mnogo hvaležnejši pa postane lahko tak poduk, ako zna učitelj zaokrožiti te zahteve klavirske šole v lepo obliko, ki naj vzbuja pri gojencu zanimanje in veselje. Vsako vzgojno delo, ki se hoče smatrati za posrečeno, mora upoštevati ta dva bistvena elementa klavirske vzgoje, ki sta tehnična spretnost in zmisel interpretacije. Teža se je Mirk tudi dobro zavedal, tako da se njegove «Povesti» drže strogo tega načela. Posebno posrečen domislek je uporaba narodne pesmi. S tem, da je gojencu glasbena misel že znana, je tudi omogočeno, da premagava vse ovire, ki bi mu povzročale tehnične težkote, tako da dospé lahko preje do pravilne interpretacije. Zadoštoval bo kot primer zadnji del «povesti o rožmarinu», kjer bo gojenca vodila že narodna pesem, da izluči iz kompozicije pravo glasbeno misel. Tudi «povest o vojaškemu bobnu» bo lažje doumeti kakor morda kako lažjo skladbo, ki bi pa ne slonela na narodni podlagi. Vendar ni niti v tej zbirki podvrigel V. Mirk svoje glasbene sposobnosti popolnoma omejeni nalogi, nego se je kljub določenemu okviru zbirke povzdignil v marsičem iznad teh ozkih zahtev. Kjer mu je dala narodna pesem s svojo več ali manj bogato misljo priložnost, da da duška svoji stvariteljskosti, tam je nastala umetnina. Tako «povest o barčici», «povest o meglici» in dr.

Zbirka bo ustrezala kot pripomoček v naših klavirskih šolah, Cena izredno nizka. Le da bi toliko napak ne bilo, ki so v nekaterih ozirih celo nevarne. Tako čitaj pri «povesti o rožicah na polju» pri časovni meri o s m i n k a enaka 132 oz. 100 in n e t r o č e t r t i n k a, kakor tudi čitaj na zadnji strani v prvi vrsti, v zadnjem taktu, obakrat c i s in e c. Ostale napake pa se dadó že zmiselno popraviti. — Naši klavirski mladinci moramo zbirko toplo priporočati.

h. š.

REUMATIZEM

trganje, ishijas, zbadanje, nevralgijo itd. bodeite najuspešnejše zdravili s preizkušenim zdravilom „**Antirheumin**“, ki se še niti v enem primeru ni izkazal brezuspešnim. **Malo-krvnost**, bledico, splošno šibkost, nervoznost, slab tek ozdravi z gotovim uspehom **Feralbrumin**, kateri tudi izredno dobro učinkuje pri slabotnih otrocih. Obe zdravili sta odlikovani v Parizu z zlato kolajno.

Proizvaja in razpošilja po povzetju:

Mr. Ph. A. MRKUŠIĆ, lekarnar - KONJIC (Hercegovina)

2 steklenici 80 Din., 3 stekl. 105 Din. - Poština in zavoj franko.

Izšle so kolednice!!

Književna družina «Luč» v Trstu nam je podarila ravno za Božič drugo skupino knjig, in sicer:

Roman Slavka Slavca: «**Ubog i Uština**», ki se odigrava v goriški okolici.

Kmetsko povest znanega poljskega pisatelja Reymonta «**Tomek Baran**» v prevodu in z uvodom Franceta Bevka, ter

II. zvezek poljudno-znanstvenega zbornika «**Luč**» s sledečo vsebino:

J. Wilfan: **Politika in etnika.**

J. Agneletto: **Gospodarsko stanje podeželskega prebivalstva v Julijski Krajini.**

A. Širok: **Pri naših upodablajočih umetnikih.**

I. Grbec: **Nekaj podatkov o glashenem življenju po vojni.**

A. L.: **Hrvatske publikacije.**

F. Kleinmayr: **Naša šolska književnost.**

F. B.: **Nabožne publikacije.**

F. B.: **Knjižne izdaje l. 1927.**

L. Č.: **I. dodatek k razpravi «Politična in upravna razdelitev Julijske Krajine za dobo do 30. novembra 1927.»**

Zbornik prinaša tudi eno polo s slikami naših umetnikov. — Knjige so na prodaj v vseh knjigarnah in v tiskarni «Edinost».

Cena vsem trem knjigam L 4.—. Za pošiljatve po pošti poleg tega še pristojbina 60 stot. za vsako skupino knjig.

ZA JUGOSLAVIJO:

Knjige se naročajo pri upravi „Ženskega sveta“ v Ljubljani, Karlovska cesta 20 in stanejo vse tri skupaj Din. 25. Posamezne knjige 12 Din.

Poštnina plačana v gotovini.

Dr. F. Ambrožič

ordinira

dopoldne v POSTOJNI

v Kutinovi hiši

popoldne v ŠT. PETRU

na Krasu pri Kutinu.

UNDERWOOD
PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši. Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlakih in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehta četrtino in stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvršuje isto delo. — Zahtevajte ponudbo s ceniki. Plačilne olajšave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

Perilno blago za damske in otroške obleke z znamko

„Indanthren“

obdrži barvo v perilu in na solncu. Dobi se

pri

A.&E. Skaberne

M. U. dr. D. Sardoč

specjalist za ustne in zobne bolezni perfekcioniran na dunajski kliniki

ordinira v Trstu

Via San Lazzaro 23, II. nadstropje (zraven kavarne „Roma“)
od 9-12 in od 3-7.